

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: Управління капіталом виробничо-торговельного підприємства

Виконала:

Майборода Юлія Миколаївна
здобувач освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Керівник:

Шалигіна Ірина Валеріївна
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Рецензент:

Ятлов Сергій Григорович
директор ТОВ «СВІДА»

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

М.М.Геєнко

« — » вересня 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Майбороди Юлії Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Управління капіталом виробничо-торговельного підприємства

2. База практичного дослідження:

ТОВ «СВІДА» м.Суми

керівник роботи **Шалигіна Ірина Валеріївна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від _____

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи) _____

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, статутні та установчі документи

фінансова звітність ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р., законодавчо – нормативні акти з

питань формування та управління капіталом підприємства, монографії, фахові наукові

статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях за темою

дослідження

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити теоретико-методичні основи управління капіталом виробничо -торговельного підприємства;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику ТОВ «СВІДА» м.Суми;

провести аналіз фінансового стану, формування та управління капіталу ТОВ «СВІДА»;

визначити і обґрунтувати напрямки вдосконалення системи управління на підприємстві

через запровадження моделі аналізу капіталу для прийняття управлінських рішень;

розрахувати оптимальну структуру капіталу ТОВ «СВІДА» з урахуванням нової моделі;

сформулювати висновки

6. Дата видачі завдання

«_____» _____ 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	вересень 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	жовтень - грудень 2022р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	травень-липень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад – грудень 2023 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	10-27 листопада 2023 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	до 05 грудня 2023 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру, деканат	05-08 грудня 2023	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	до 05 грудня 2023р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	12 грудня 2023 р.	

Здобувач освіти _____

Майборода Ю.М.

Керівник роботи _____

Перевірку на автентичність проведено
Кваліфікаційна робота допущена до захисту

Шалигіна І.В.
Баранік Н.М.
Лищенко М.О.

АНОТАЦІЯ

Майборода Ю.М. Управління капіталом виробничо-торговельного підприємства

Кваліфікаційна робота ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», СНАУ, Суми. 2023 р. Рукопис.

В кваліфікаційній роботі розглянуті теоретико-методичні основи управління капіталом виробничо-торговельного підприємства. Такий термін як «капітал» є фундаментальним та досить неоднозначним в розумінні поняттям. В напрямку трактування капіталу та його структури працюють багато міжнародних та українських науковців. Останнім часом в Україні були виявлені специфічні тенденції щодо формування структури капіталу підприємств в бік збільшення саме позикового капіталу у його вартості та зростання його питомої ваги в складі всього капіталу. В цілому українська лісова галузь завершила 2022 рік з рекордними фінансовими показниками: отримано більше ніж 1 млрд. грн прибутку та майже 10 млрд. грн податків було перераховано до бюджету. Однак криза поступово підійшла саме до деревообробної галузі, яка впродовж всього 2022 року мала багато різних проблем. ТОВ «СВІДА» виробляє та реалізує саме продукцію від переробки деревини. Впродовж 2020-2022 р.р. чистий прибуток ТОВ «СВІДА» збільшується з 269,0 тис.грн у 2020 році, до 8524,0 тис.грн у 2021 році та зменшується в 2022 році до 4046,0 тис.грн. Найбільша питома вага в структурі власного капіталу ТОВ «СВІДА» впродовж періоду дослідження змінюється з додаткового капіталу у 2020 році на нерозподілений прибуток впродовж 2021-2022р.р. Позикові джерела товариства склалися із короткострокових кредитів та в 2022 році було взято довгостроковий кредит у сумі 2880,0 тис.грн. Питома вага разом позикових довгострокових та короткострокових кредитів в загальних джерелах ТОВ «СВІДА» зросла на 4,4%, з 1,9% у 2020 році, до 3,4% у 2021 році та до 6,3% у 2022 році. В 2022 році найбільша питома вага в позикових джерелах належала довгостроковому кредиту – 68%, а інші 32% це короткострокові кредити. Структура залучених джерел (поточних кредиторських зобов'язань) товариства впродовж всього періоду дослідження не мала суттєвих змін. Будь-яким капіталом на підприємстві потрібно управляти для того, щоб отримувати максимальний прибуток з мінімальними витратами і ризиком. Тому щоб управління капіталом було більш ефективним в ТОВ «СВІДА» запропоновано нову систему управління капіталом, яка представлена у відповідній моделі. Саме при використанні моделі компромісного підходу досягається необхідний компроміс між вартістю капіталу ТОВ «СВІДА» та можливим ризиком його втрати на перспективу.

Ключові слова: деревообробна галузь, власний капітал, позиковий капітал, структура капіталу, прибуток.

SUMMARY

Maiboroda Yu.M. Capital management of a production and trading enterprise

Qualification work of the EPP "Finance, banking and insurance", specialty 072 "Finance, banking and insurance", SNAU, Sumy. 2023. Manuscript.

The qualification work considered the theoretical and methodological foundations of capital management of a production and trade enterprise. Such a term as «capital» is a fundamental and rather ambiguous concept. Many international and Ukrainian scientists are working towards the interpretation of capital and its structure. Recently, specific trends in the formation of the capital structure of enterprises in the direction of an increase in the value of loan capital and an increase in its specific weight in the composition of all capital have been identified in Ukraine. In general, the Ukrainian forest industry ended 2022 with record financial indicators: more than UAH 1 billion in profit was received and almost UAH 10 billion in taxes was transferred to the budget. However, the crisis gradually approached the woodworking industry, which throughout 2022 had many different problems. TOV "SVIDA" produces and sells wood processing products. During 2020-2022 the net profit of TOV "SVIDA" increases from UAH 269.0 thousand in 2020 to UAH 8524.0 thousand in 2021 and decreases in 2022 to UAH 4046.0 thousand. In the balance sheet, there is a positive trend of increasing the amount of the company's equity capital by almost 55% relative to 2020. There is a positive trend towards an increase in all equity capital items, except for registered and reserve capital, which did not change during the research period. During these period, the largest specific weight in the structure of the own capital of TOV "SVIDA" changes from additional capital in 2020 to retained earnings during 2021-2022. The company's loan sources consisted of short-term loans, and in 2022 a long-term loan was taken in the amount of UAH 2,880,000. The specific weight of combined long-term and short-term loans in the general sources of TOV "SVIDA" increased by 4.4%, from 1.9% in 2020, to 3.4% in 2021, and to 6.3% in 2022. In 2022, the largest specific weight in loan sources belonged to long-term credit - 68%, and the other 32% are short-term loans. The structure of the involved sources (current creditors) of the company did not change significantly during the entire research period. Any capital in the enterprise must be managed in order to obtain maximum profit with minimum costs and risk. Therefore, in order to make capital management more effective, TOV "SVIDA" proposed a new capital management system, which is presented in the appropriate model. It is when using the model of the compromise approach that the necessary compromise is reached between the value of the capital of TOV "SVIDA" and the possible risk of its loss in the future.

Key words: woodworking industry, equity capital, debt capital, capital structure, profit.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ВИРОБНИЧО-ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА...	10
1.1 Теоретичні основи термінології капіталу та порядок його формування на підприємстві.....	10
1.2 Система управління капіталом підприємства та методологія її діагностики.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ТОВ «СВІДА» М.СУМИ.....	20
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «СВІДА» м.Суми....	20
2.2 Аналіз показників фінансового стану товариства.....	30
2.3 Аналіз стану та управління капіталом ТОВ «СВІДА».....	34
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ТОВ «СВІДА» М.СУМИ.....	47
3.1 Розробка моделі аналізу капіталу ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень.....	47
3.2 Моделювання структури капіталу ТОВ «СВІДА» за допомогою розробленої моделі аналізу.....	57
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	74

Додаток А. Звіт про фінансовий стан ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р.

Додаток Б. Звіт про фінансові результати ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Самостійність підприємств в прийнятті фінансових рішень передбачає залучення фінансових ресурсів з різних джерел. Потреба в пошуку джерел фінансування виникає у кожного підприємства як на етапі становлення, так і в процесі його подальшого функціонування незалежно від форми власності, сфери діяльності та стадії розвитку. Досить важливим є питання розвитку ринкових форм фінансування підприємств. З одного боку, зручним для підприємства є те, що для залучення коштів на основі збільшення статутного капіталу не потрібні ні застава майна, ні гарантії третіх осіб, а ресурси, вкладені у власний капітал підприємства, залишаються в його розпорядженні протягом довгострокового періоду. З іншого боку, позиковий капітал забезпечує вищий фінансовий потенціал розвитку підприємства та рентабельність діяльності, але й генерує фінансовий ризик та загрозу банкрутства.

Актуальність обраної теми дослідження полягає у виваженому використанні залученого фінансування, оптимальному комбінуванні його джерел, що забезпечить підприємству стабільний розвиток, але й вимагатиме різнопланового та глибокого аналізу його використання.

Світова фінансова наука напрацювала значну теоретичну базу щодо формування та управління структурою капіталу підприємств. Відштовхуючись від робіт Е. Соломона, Дж.Ф. Уестона, Д. Дюранда та базової теорії М. Міллера та Ф.Модільяні [17]. Вагомий внесок у дослідження капіталу та його структуру підприємств зробили такі сучасні українські вчені економісти, як Ю.В. Алексєрова [1], В.О. Дмитрук [5], С.О. Домбровська [6], Ю.П. Макаренко [13], Г.Б. Погріщук [20], Р.А. Чемчикаленко [25], О.Д. Щербань [27] та ін. Науковці уточнювали тлумачення сутності капіталу підприємства, обґрунтовували низку рекомендацій щодо його оцінки, ефективності використання та управління. Водночас окремі питання

управління капіталом підприємства, зокрема щодо обґрунтування та практичного застосування методичних підходів до формування оптимальної структури капіталу потребують додаткових досліджень.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка науково-практичних пропозицій з удосконалення системи управління капіталом експортно-орієнтованого підприємства ТОВ «СВІДА» у процесі його розвитку. Для досягнення поставленої мети у роботі визначений ряд взаємопов'язаних завдань, серед яких основними є:

- надати теоретико-методичні основи управління капіталом підприємства, зокрема розглянути теоретичні основи щодо термінології капіталу та порядку його формування на підприємстві;
- дослідити систему управління капіталом підприємства та надати методологію щодо проведення її діагностики;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «СВІДА» та провести діагностику результатів його фінансово-господарської діяльності;
- провести аналіз показників фінансового стану підприємства;
- проаналізувати стан та управління капіталом ТОВ «СВІДА» враховуючи існуючу структуру капіталу;
- обґрунтувати необхідність удосконалення формування капіталу експортно-орієнтованого підприємства ТОВ «СВІДА» в процесі його розвитку;
- змодельовати оптимальну структуру капіталу досліджуваного підприємства у процесі його розвитку шляхом максимізації прогнозованої фінансової рентабельності, завдяки забезпеченню мінімізації витрат при формуванні капіталу та шляхом управління ризиками формування капіталу ТОВ «СВІДА».
- надати висновки.

Об'єктом дослідження є капітал як динамічна система, структурований за джерелами його формування в ТОВ «СВІДА» за 2020-2022 р.р.

Предметом дослідження є фінансово-економічні відносини, які виникають між суб'єктами господарювання щодо ефективного формування капіталу ТОВ «СВІДА».

Елементами наукової новизни одержаних результатів роботи є комплексне дослідження теорії і практики оптимізації структури капіталу господарюючого суб'єкта та обґрунтування практичних рекомендації щодо удосконалення формування капіталу підприємства у процесі його розвитку.

Практичне значення полягає в розробці науково-методичних пропозицій та практичних рекомендацій щодо моделювання оптимальної структури капіталу ТОВ «СВІДА», яка сприятиме прийняттю цілеспрямованих управлінських рішень керівництвом підприємства задля розвитку підприємства та максимізації його ринкової вартості.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи дослідження**: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи аналізу: ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз, програмний аналіз.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на двох наукових конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.). Суми. 2023. с.434; The 2nd International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research” (October 26-28, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. pp.540-543.

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 27 найменувань, 2 додатків. Основний текст викладений на 74 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 17 таблиць, 12 рисунків, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ВИРОБНИЧО-ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Теоретичні основи термінології капіталу та порядок його формування на підприємстві

Такий термін як «капітал» є фундаментальним та досить неоднозначним в розумінні поняттям. На рисунку 1.1. зображені основні характеристики капіталу підприємства.

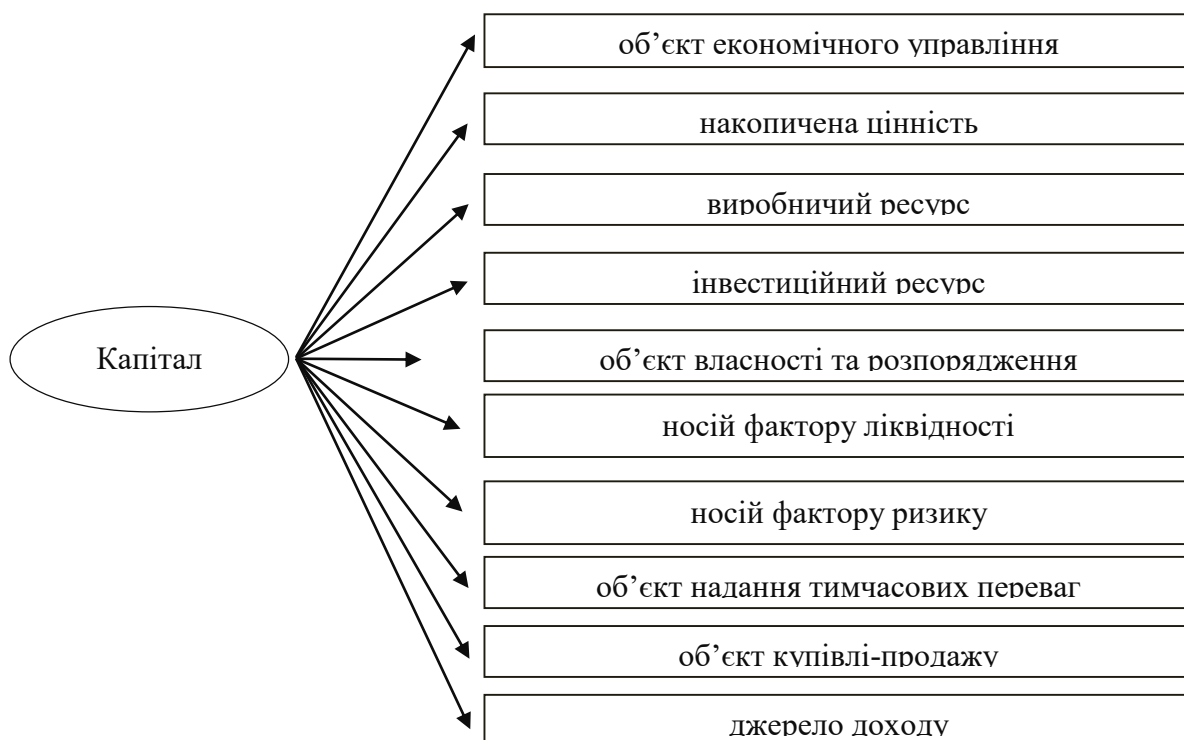

Рисунок 1.1 – Основні характеристики капіталу підприємства

Джерело: [5,16,27]

Отже, розглянемо представлені на рис.1.1 характеристики капіталу:

- ✓ капітал є об'єктом економічного управління та контролю, тобто для його ефективного використання ним потрібно управляти та проводити контроль даного процесу;
- ✓ капітал є накопиченою цінністю, тобто ним характеризується весь нагромаджений запас економічних благ на певну дату (запаси основних засобів та нематеріальних активів, розмір грошових коштів, наявні товарно-матеріальні оборотні активи тощо);
- ✓ капітал є виробничим ресурсом (фактором виробництва), тобто це ресурси, які безпосередньо спрямовуються у саму виробничу діяльність (при цьому не вважають капіталом ті ресурси, які спрямовані для споживання);
- ✓ капітал є інвестиційним ресурсом (за своєю економічною природою капітал є інвестиційним), тобто його основною метою є саме отримання доходу через вкладання в активи підприємства;
- ✓ капітал є джерелом доходу і залежно від його спрямованості у фінансову сферу чи сферу реального сектору економіки, капітал має властивість (здатність) приносити його власнику певний дохід при достатньо ефективному його використанні;
- ✓ капітал є об'єктом часового вибору, тому що на всіх стадіях його функціонування (формування, інвестування та використання) є певний вибір його власників щодо використанням капіталу у часі для задоволення економічних інтересів підприємства;
- ✓ капітал є об'єктом купівлі-продажу, тобто він формує специфічний вид ринкових відносин які пов'язані із категоріями саме ринком капіталу (відносини між/із суб'єктами ринкових відносин, попит та пропозиція, формування ціни на капітал у вигляді рівня середньорічної ставки дохідності капіталу тощо);

✓ капітал як об'єктом власності і розпорядження, тому наявність права власності на капітал не є обов'язковою умовою процесу використання капіталу. Тобто підприємство може мати у своєму володінні права розпоряджатися капіталом, але без права власності на нього (власний, залучений і позиковий капітал), а їх співвідношенням є структура капіталу. Саме ефективність діяльності підприємства від операційної до інвестиційно-фінансової формує ринкову вартість підприємства;

✓ капітал є носієм фактору ризику, тобто він визначає взаємозв'язок між ризиком і дохідністю. Використовуючи капітал для отримання доходу виникає так званий економічний ризик (можливе відхилення очікуваного результату та частковою / повною втратою вкладеного у виробництво капіталу). Тому чим вищим буде рівень очікуваної дохідності капіталу, то тим більшим є ступінь ризику, і навпаки;

✓ капітал є носієм фактору ліквідності, тобто формує можливість за необхідності бути реалізованим за своєю реальною ринковою вартістю. Ліквідність характеризує здатність вивільняти капітал, що був вкладений в певні активи при настанні несприятливих умов (різні форми і види капіталу мають різний ступінь ліквідності).

Враховуючи вищезазначене розглянемо і міжнародну економічну думку. Відповідно до неї капіталом є засоби виробництва, що створені людиною та полегшують проведення процесу праці і в декілька разів збільшує її продуктивність. Таким чином капітал розглядають як ресурс виробництва, поряд з працею, землею та підприємницькою здатністю.

Існуючі підходи, які трактують категорію «капітал» за її сутністю представлені у таблиці 1.1.

Отже, можемо представити власне тлумачення поняття капіталу підприємства як фінансові ресурси, які формуються вкладенням в них власного, залученого та запозиченого капіталу, і які необхідні для здійснення

ним виробничо-господарської діяльності та використовуються для того щоб отримати дохід та чистий фінансовий результат - прибуток.

Незалежно від форми власності та сфери діяльності підприємства існує питання відносно формування його капіталу. Воно є найважливішим та виникає як в процесі створення так і подальшого розвитку підприємства. Саме в кризовому стані економіці (фінансові та політичні кризи, війна тощо) актуальним для кожного підприємства постає питання того, щоб досягнути та зберегти стабільність фінансового стану.

Таблиця 1. 1 – Підходи до трактування сутності поняття «капітал»

Автор	Трактування поняття
Бідник О.І.	Капітал – власність, яка належить суб'єктам господарювання у даний час і абсолютно відділена від доходу, що приносить дана власність протягом певного періоду. Бідник О. І. даним трактуванням визначив двоїсту сутність категорії «капітал», що з одного боку розглядається як джерело створення продуктивного капіталу, а з іншого - причина виникнення зобов'язань.
Біла О.Г.	Капітал господарюючого суб'єкта визначається як використовувані ним сукупні грошові ресурси або авансовий у господарську діяльність власний, позиковий та залучений капітал загалом.
Катан Л.І.	Поняття капітал розглядається як залучений його власниками в економічний процес у ролі інвестиційного ресурсу та фактору виробництва накопичений збереженням запас економічних благ, функціонування яких передбачає врахування фактору часу, ризику та платоспроможності (ліквідності) і ґрунтується на засадах ринкової економіки.
Крамаренко Г.О., Чорна О. Е.	Автори під категорією «капітал» розуміють фінансові ресурси господарюючого суб'єкта, що є необхідними для здійснення його діяльності і використовуються ним в обороті з метою одержання доходу і чистого фінансового результату (прибутку).
Моїсєєв С.В.	Капітал трактується як кошти суб'єкта господарювання, що обліковуються в пасиві його балансу. У свою чергу автор зазначає, що фінансовий капітал включає в себе власний (формується за рахунок власних джерел фінансових ресурсів) та позиковий (складається з позичкових фінансових джерел) капітали.
Опарін В.М.	Капіталом є направлена в основні засоби та обігові активи підприємства сума коштів. Таке визначення поняття характеризує його лише як грошові кошти і відображає виключно операційну діяльність підприємства, не розкриваючи його фінансову та інвестиційну сферу функціонування.

Поддєрьогін А.М.	Капітал являє собою кошти, що знаходяться у власності підприємства і які використовуються у процесі здійснення господарської діяльності з метою отримання фінансового результату (прибутку).
Подольська В.О.	Тракується категорія «капітал» як самозростаюча вартість (вартість, що під час виробничого процесу дає нову додану вартість).

Джерело: узагальнення автора на підставі [5,17,20]

Це залежить від того наскільки доцільним та ефективним є використання різних джерел фінансування підприємства, що визначає собою структура його капіталу. Раціональність вибору наявних джерел формування та напрямків використання наявного капіталу підприємства сприяє досягненню ним успіху у виконанні стратегії подальшого розвитку.

В загальному вигляді структура капіталу розглядається її дослідниками як співвідношення власного та запозиченого капіталу підприємства. Такі науковці як Ю. Брігхем, Л. Гапенски під структурою капіталу визначають поєднання залучених і власних джерел коштів [17].

Ми погоджуємося із думкою таких науковців як Г.О. Крамаренка та О.Є. Чорної, за якою структура капіталу підприємства полягає у співвідношенні між власними, позиковими і залученими групами джерел, та також між окремими видами джерел капіталу в процесі його формування і використання для здійснення його інвестиційної діяльності. Однак можна додати й те, що групи джерел формування капіталу підприємства можуть бути у грошовій, фінансовій, матеріальній та нематеріальній формах, які ним використовуються в процесі здійснення своєї виробничо-господарської діяльності [17].

Останнім часом в Україні були виявлені специфічні тенденції щодо формування структури капіталу підприємств в бік збільшення саме позикового капіталу у його вартості та зростання його питомої ваги в складі всього капіталу. І це суттєво негативно впливає на ефективність використання пасивів, подальший розподіл доходів між власниками та інвесторами. Також такий стан впливає на отримання прибутку підприємством, на можливості

заощадження та нагромадження капіталу, а також на процеси впровадження інновацій за власні джерела [11] .

Проведення детального аналізу способів та джерел формування капіталу підприємства, задля пошуку способів оптимізації та вдосконалення його структури, зможе забезпечувати йому на перспективу більш ефективну та результативну виробничо-господарську діяльність.

1.2 Система управління капіталом підприємства та методологія її діагностики

Більш поглиблене вивчення сучасних проблем щодо загального управління фінансами підприємств, насамперед мають стосуватися саме формуванню розміру наявного капіталу. Щоб забезпечити ефективне цільове управління капіталом має бути проведена поглиблена систематизація та класифікація видів капіталу за певними критеріями [13]. Систематизація капіталу представлена за такими ознаками:

- 1) систематизація його розподілу за правом власності на власний, позиковий та залучений;
- 2) за групами джерел залучення (внутрішні джерела та зовнішні джерела залучення);
- 3) за терміном, на який він береться у позику (кредит) (довгостроковий чи короткостроковий капітал);
- 4) за терміном, на який він залучається у виробничі процеси (довгострокова чи поточна заборгованість підприємства).

Такий розподіл напрямків систематизації капіталу допомагає управлінському персоналу підприємства по-перше, проводити раціоналізацію складу його джерел (оптимізація структури щодо ціни залучення капіталу та максимізація ринкової вартості), по-друге, оптимізувати форми його

залучення (з врахуванням галузевих особливостей господарської діяльності та умов її організації).

Управління капіталом підприємства є системою визначених підходів і методів обґрунтування та проведення певних управлінських рішень, що спрямовуються на визначення оптимальних розмірів його обсягу та структури, а також ефективного його залучення із усіх можливих джерел та у різних формах для здійснення власної підприємницької діяльності [14].

Основна мета управління капіталом підприємства полягає у максимальному підвищенні добробуту його власників як в поточному так і на майбутні періоди [27]. Її можна досягти при дотриманні сталої фінансової рівноваги в процесі розвитку підприємства через дотримання на всіх його етапах розвитку стійкого рівня фінансової стійкості та платоспроможності. Забезпечити необхідну фінансову стійкість можна через сформовану оптимальну структуру капіталу на підприємстві та в розраховано необхідних обсягах авансувати його у високоліквідні активи. Також її можна забезпечити провівши процес упорядкування складу капіталу підприємства на період його залучення, тобто через збільшення питомої ваги постійного капіталу [1].

Реалізація мети й завдань системи управління капіталом забезпечується через виконання нижчезазначених функцій, а саме:

1. Функції управління капіталом підприємства як системи управління. Дані функції в самій теорії управління визначені як загальні функції. Вони є головним аспектом в системі управління підприємства і не залежать від його розмірів, форм власності, спеціалізації, організаційно-правової форми та інших параметрів [5].

Можна виділити основні з них, які пов'язані із:

- ✓ розробкою стратегії підприємства щодо формування та використання його капіталу;

- ✓ формуванням інформаційних систем, які мають бути використані в управлінні капіталом для розрахунків та вибору альтернативних варіантів прийняття відповідних управлінських рішень;

- ✓ аналізом фінансової діяльності підприємства в розрізі елементів які формують та допомагають використовувати більш ефективно наявний капітал;

- ✓ плануванням напрямків залучення капіталу із різних джерел (позикових та залучених) та подальше його використання;

- ✓ розробкою ефективної системи стимулювання щодо реалізації визначених для прийняття управлінських рішень по формуванню та використанню капіталу;

- ✓ ефективним контролем за самим процесом вже подальшого виконання прийнятих управлінських рішень щодо дій із капіталом.

2. Функції управління капіталом як особливої сфери в управлінні підприємством через визначення конкретних об'єктів системи управління.

Тут можна визначити наступні найголовніші функції управління капіталом, які пов'язані із:

- ✓ створенням самого підприємства;
- ✓ формуванням і використанням власного капіталу в подальшому розвитку підприємства;

- ✓ залученням позикових джерел та використанням залучених поточних зобов'язань (кредиторської заборгованості);

- ✓ розрахунком та поліпшенням показника середньозваженої вартості капіталу;

- ✓ формуванням оптимальної (ефективної) структури наявного капіталу підприємства;

- ✓ наявними та можливими фінансовими ризиками щодо формування та використання капіталу [5].

Фінансовим та економічним фундаментом будь-якого підприємства є його власний капітал, хоча більш ефективна його діяльність неможлива без залучення ним інших фінансових джерел, зокрема це позикові та залучені джерела. Вони мають сприяти на мікрорівні: значному розширенню обсягу виробництва, значно ефективному використанню власного капіталу та подальшому зростанню ринкової вартості підприємства. На макрорівні дозволяє пришвидшити терміни та обсяги формування державного бюджету, а також більшості позабюджетних цільових фондів. Отже, власні джерела фінансування підприємства (власний капітал) спочатку накопичується при заснуванні самого підприємства та продовжує його нарощення впродовж всієї подальшої виробничої діяльності.

Підприємству для подальшого і більш ефективного управління ним потрібно сформувати певну систему аналітичного забезпечення. За її допомогою відбувається процес отримання саме аналітичної інформації про капітал, яка буде використана при прийнятті необхідних рішень в управлінні. Так звана система аналітичного забезпечення потрібна не тільки для прийняття відповідних рішень, а й для отримання необхідної інформації від моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів. За рахунок чого на меті підприємства є підвищення ефективності системи управління саме власним капіталом [10].

За допомогою отриманих результатів моніторингу та аналізу підприємство зможе в подальшому підвищувати ефективність від прийняття власних управлінських рішень та забезпечити:

- а) максимізацію отриманого прибутку при наявності в нього необхідної суми фінансових ресурсів, яка сформована при мінімальному рівні фінансових витрат та більш раціонального та ефективного їх розміщення і використання;
- б) фінансову рівновагу в процесі розвитку підприємства, що в подальшому забезпечить йому більш тривалий і без ризиковий розвиток, а також розширення обсягів виробничо-господарської діяльності;

в) максимізацію його ринкової вартості [16].

Тому представлений аналіз є взаємопов'язаним із всіма функціями управління та має забезпечувати більш ефективне їх виконання. Однак, в сучасних умовах в Україні процес прийняття оптимальних управлінських рішень є досить проблемним аспектом. Тому якісний та повний аналіз сприятиме покращенню всієї управлінської діяльності на підприємстві більш на перспективу. Тому на кожному підприємстві має бути розроблена індивідуальна модель, яка складається із певної методики проведення аналізу капіталу. Він здійснюється за певними напрямками, включаючи показники та методи їх дослідження і мають бути індивідуальними для окремого підприємства.

Перший етап аналізу капіталу підприємства починається із діагностики його формування: всього капіталу, за окремими його видами та елементами, а також аналіз наявної структури. Його проводять для визначення та оцінки динаміки вище визначених структурних елементів капіталу підприємства методами вертикального і горизонтального аналізу. Вертикальний аналіз - це простий процес зіставлення даних балансу на кінець і початок періоду дослідження щодо наявного капіталу підприємства та його складових. Горизонтальний аналіз – процес розкриття змін обсягів та складу капіталу за звітний період. За допомогою цих видів проведеного аналізу визначається такий стан капіталу як інтенсивність його оновлення.

Другий етап аналізу капіталу підприємства стосується проведення діагностики рівня ефективності його вже використання. Кількісний аналіз проводиться за двома напрямками діагностики, що пов'язані із:

- рівнем ефективності використання капіталу підприємства (всього та по окремим його видам);
- оцінкою ступеня виконання плану і динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання [15].

Важливими складовими власного капіталу є резерви, які формуються на підприємстві у формі додаткового (капітальні резерви) та резервного капіталу (резерви, створені за рахунок чистого прибутку) та резервів, сформованих як збільшення витрат. Зрозуміло, що головне призначення резервів полягає в забезпеченні виконання захисної функції власного капіталу підприємства. В ході аналізу вивчають величини існуючих резервів, їх відповідність допустимим ступеням та можливість спрямування за призначенням. Ступінь створених резервів оцінюють за коефіцієнтами захисту та ризику власного капіталу

В запропонованій методиці діагностики також має бути проведене дослідження саме структури капіталу з метою її оптимізації, що є важливим етапом стратегічного аналізу капіталу. Оптимізацією є визначення певного співвідношення між вартістю власного капіталу та вартістю коштів, що залучаються підприємством через повернення їх у майбутньому для досягнення максимальної ефективності діяльності ТОВ «СВІДА» м.Суми.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ТОВ «СВІДА»

М.СУМИ

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «СВІДА» м.Суми

Товариство з обмеженою відповідальністю «СВІДА» є експортно-орієнтованим підприємством, яке проводить свою діяльність як у сфері торгівлі (купівля-продаж пиломатеріалів, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку), так і у сфері деревообробної промисловості (виробництво пиломатеріалу з сосни, дуба та інших порід деревини). Отже, основним напрямком його діяльності є випуск продукції для будівельних і ремонтних потреб, а також експорт виробленої продукції як на зовнішньому так і купівля-продаж на внутрішньому ринку.

Товариство з обмеженою відповідальністю «СВІДА», ідентифікаційний код юридичної особи – 41812305, зареєстроване виконавчим комітетом Сумської міської ради (номер запису про державну реєстрацію 1006321070004014821). Засновником підприємства є Ятлов Сергій Григорович. ТОВ «СВІДА» функціонує на підставі власного статуту, Цивільного та Господарських кодексів України та іншого чинного національного законодавства. Формою власності товариства є приватна власність. Впродовж своєї діяльності в товаристві не було змін у структурі власності.

Місцезнаходження підприємства: Україна, 40004, Сумська область, м.Суми, вул. Металургів, буд.17 В.

Метою створення товариства є здійснення господарської та комерційної діяльності, що направлена на отримання прибутку для подальшої його

реалізації на засадах соціальних і економічних інтересів як самого власника так і працівників та суспільства в цілому.

Види економічної діяльності підприємства (відомості з офіційних завірених документів та/ або з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань у вигляді безкоштовного електронного запиту на офіційній сторінці Міністерства юстиції України):

- 46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням (основний вид діяльності);
- 16.10 Лісопильне та стругальне виробництво;
- 16.23 Виробництво інших дерев'яних будівельних конструкцій і столярних виробів;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт;
- 68.10 Купівля та продаж власного нерухомого майна;
- 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- 46.76 Оптова торгівля іншими проміжними продуктами;
- 77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів;
- 77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів;
- 77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування;
- 77.32 Надання в оренду будівельних машин і устаткування;
- 77.33 Надання в оренду офісних машин і устаткування, у тому числі комп'ютерів;
- 77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у.

Статут підприємства є офіційно зареєстрованим документом. На його підставі ТОВ «СВІДА» проводить свою господарську діяльність. Статут товариства виконує функцію внутрішнього нормативно-правового акту і включає в себе всі обов'язкові засади, які регулюють його діяльність, а також зв'язки з його контрагентами. У статуті товариства визначено: точне його найменування, місцезнаходження виробництва, власник/засновник; основна місія й цілі діяльності; органи управління та порядок їхнього формування; повноваження трудового колективу та його виробничих органів; джерела та порядок утворення майна; зовнішньоекономічна діяльність; умови реорганізації та припинення існування. Статут ТОВ «СВІДА» розроблений його засновником, нотаріально завірений і має 15 розділів.

До деревообробної галузі України входять виробництва механічної та хіміко-механічної обробки та переробки деревини. Вона охоплює такі напрями обробки: лісопильна обробка, виробництво будівельних матеріалів (фанера, деревостружкові та деревоволокнисті плити, блокхауси, пелети тощо), меблів, сірників тощо. Ця галузь є однією із небагатьох галузей української промисловості, що змогла пройти через декілька криз та наростити обсяги виробництва.

В цілому українська лісова галузь завершила 2022 рік з рекордними фінансовими показниками: отримано більше ніж 1 млрд. грн прибутку та майже 10 млрд. грн податків було перераховано до бюджету. Однак криза поступово підійшла саме до деревообробної галузі, яка впродовж всього 2022 року мала багато різних проблем. Саме з початком бойових дій в Україні значна кількість деревообробних підприємств призупинили свою виробничо-господарську діяльність. Деякі із підприємств Чернігівської, Сумської, Житомирської, Харківської, Миколаївської та Запорізької областей взагалі вимушені були закрити власні виробничі цехи через бойові дії. Деякі підприємства галузі були релоковані в більш безпечні регіони України, хтось

частково почав відновлювати своє виробництво одразу ж після деокупації, але є ще частина деревообробників, які й досі не працюють [18].

Також з 2022 року в багатьох регіонах виникла проблема, яка призвела до зменшення обсягів обробки чи зупинки виробництва - мобілізація та волонтерська діяльність. Тому що більшість з фахівців цієї галузі є чоловіки, а саме вони підпали під мобілізацію, дехто добровільно вступили в ЗСУ, у підрозділи ТРО або почали волонтерити. Саме зменшення працівників через вищезазначені дії негативно вплинули на зменшення обсягів виробництва та закупівлі необробленої ділової деревини, хоча допомогло захистити нашу незалежність та посунути ворога з багатьох українських територій [26].

Отже, проведемо дослідження динаміки та ефективності використання трудових ресурсів ТОВ «СВІДА», результати якого надані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка та ефективність використання трудових ресурсів ТОВ «СВІДА» м.Суми за 2020-2022 р.р.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+/-)
Середньооблікова чисельність штатних та позаштатних працівників, (осіб)	63	61	42	-21
Чистий дохід, (тис. грн.)	68145,0	84337,0	59001,0	-9144,0
Отримано чистого доходу на одного середньооблікового працівника, (тис. грн.)	1 081,7	1 382,6	1 404,8	323,1

Джерело: дані ф.2 ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

За розрахунками таблиці 2.1 можна побачити зменшення чисельності трудових ресурсів товариства на 21 особу в 2022 році відносно 2020 року, так і відносно 2021 року на 19 осіб. Можна зазначити, що це негативний факт, однак є виправданим саме у 2022 році - з початком бойових дій в Сумському регіоні. В товаристві є зменшення працівників в деревообробній галузі через мобілізацію частини працівників до лав ЗСУ та виїздом за кордон жінок-

працівниць з дітьми. Тобто зберігається загальна тенденція, яка була описана нами вище в цілому по всій галузі в Україні.

Розмір чистого доходу ТОВ «СВІДА» в 2022 році відносно 2020 року знизився на 13,4%, тобто на 9144,0 тис.грн. Однак відносно 2021 року зниження стало на 30%, тобто на 25336,0 тис.грн. Тобто відносно цього року є досить негативна динаміка, однак вона є також виправданою через війну і є такою ж як по всій галузі в Україні.

Зменшення кількості трудових ресурсів в товаристві було більшими темпами ніж зменшення чистого доходу відповідно 33% та 13,4%, що позитивно вплинуло на ефективність їх використання. Тобто в 2022 році вироблялося на 1 працівника 1404,8 тис.грн, а в 2020 році – 1081,7 тис.грн. Тобто зростання було майже на 30%, а трудові ресурси використовувалися більш ефективно. Однак відносно 2021 року ефективність не має такого стрімкого покращання, тобто лише на 1,6%. Тобто в цілому в ТОВ «СВІДА» є негативна тенденція зменшення трудових ресурсів при їх ефективному використанні.

Неможливість нормального функціонування деревообробної галузі в окремих регіонах України та в певних періодах саме у 2022 році іноземні партнери підприємств галузі знайшли собі інших постачальників продукції в Україні чи взагалі вийшли з українського ринку. Також негативно вплинуло на цю галузь втрата морських перевезень і тому наша країна із-за неможливості доставити продукцію через значне подорожчання логістичних послуг втратила значну частину ринку експортування пиломатеріалів. А на внутрішньому ринку попит на пиломатеріали зменшився до 50% саме через війну. На це вплинуло: зниження кількості населення, окупація значної території країни, знизилася платоспроможність населення через перекидання коштів як на власні першочергові потреби так і на волонтерську діяльність. Також негативний вплив мало зростання цін на продукцію галузі через збільшення її собівартості на виробництво [24].

Тому деревообробні підприємства, що були орієнтовані тільки на внутрішній ринок та функціонували впродовж 2022 року, отримали проблеми щодо: збуту продукції, значним накопиченням її на складах, зменшенням грошових коштів на оплату праці працівникам та на закупівлю сировини для подальшої виробничої діяльності. Все вищезазначене мало негативний вплив саме на попит на деревину, який занадто знизився. Через обстріли ворогом критичної інфраструктури у підприємств почалися проблеми з електроенергією, особливо в тих, які все ж таки зберегли своє виробництво та мали фінансові ресурси для цього. Вимкнення електроенергії негативно вплинуло на:

- ✓ вчасне виконання замовлень;
- ✓ альтернативні джерела живлення є тимчасовими у використанні і є значно дорожчими, що відповідно збільшило собівартість продукції;
- ✓ ризики щодо майбутнього погіршення ситуації в країні вплинули на поведінку деревообробників, які вимушені були зменшувати обсяги закупівель деревини в лісгоспів, бо не були впевнені в подальшій можливості щодо її обробки.

Вже у другому кварталі 2022 року зменшується попит на ринку необробленої деревини, в тому числі саме хвойних порід. Саме вона є більшою частиною сировини, яка заготовлюється та реалізується в Україні. В порівнянні вже у 1 му кварталі 2023 року лісові господарства недоотримали доходів на суму 1,57 млрд. грн з урахуванням ПДВ [26].

Тому розглянемо динаміку формування фінансового результату ТОВ «СВІДА», яка надана в таблиці 2.2.

Проаналізував отримані дані з таблиці 2.2 зазначимо, що ТОВ «СВІДА» впродовж 2020-2022р.р. є прибутковим товариством, однак є негативна тенденція відносно 2021 року – зменшення його фінансового результату.

Як було досліджено в попередній таблиці 2.1 чистий дохід товариства в 2022 році відносно 2020 року негативно зменшився на 9144,0 тис.грн, тобто на

13,4%. А відносно 2021 року є негативне зменшення вже на 30%, тобто на 25336,0 тис.грн.

Собівартість реалізованої продукції також відповідно зменшилася на 19,9%, тобто 10631,0 тис.грн, але це є позитивним для товариства. Але відносно 2021 року зменшення було на 31,1% (на 19300,0 тис.грн). Незначне зменшення розміру чистого доходу та достатнє зменшення собівартості продукції вплинуло на те, що отримано валового прибутку товариства на 10,1% більше за 2020 рік (1487,0 тис.грн), а відносно 2021 року менше на 27,2%.

Таблиця 2.2 – Динаміка формування фінансового результату ТОВ «СВІДА», (2020-2022р.р.)

Показники	Роки			Відхил. 2022р від 2020р., (тис.грн)	Відхил. 2022р від 2020р., (%)
	2020	2021	2022		
	(тис.грн.)	(тис.грн.)	(тис.грн.)		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	68145,0	84337,0	59001,0	-9144,0	86,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	53478,0	62147,0	42847,0	-10631,0	80,1
Валовий прибуток	14667,0	22190,0	16154,0	1487,0	110,1
Інші операційні доходи	9875,0	17472,0	9841,0	-34,0	99,7
Адміністративні витрати	21012,0	26745,0	16499,0	-4513,0	78,5
Витрати на збут	1878,0	2214,0	3287,0	1409,0	175,0
Інші операційні витрати	1456,0	994,0	1097,0	-359,0	75,3
Фінансові результати від операційної діяльності	196,0	9709,0	5112,0	4916,0	250р
Інші фінансові доходи	189,0	334,0	12,0	-177,0	6,3
Фінансові витрати	75,0	42,0	741,0	666,0	9,9р
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	310,0	10001,0	4383,0	4073,0	14р
Витрати (дохід) з податку на прибуток	41,0	1477,0	337,0	296,0	8р
Чистий фінансовий результат - прибуток	269,0	8524,0	4046,0	3777,0	15р

Джерело: дані ф.2 ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р.

Розмір інших операційних доходів та інших фінансових доходів товариства в 2022 році має негативну тенденцію до зменшення відповідно на 0,3% та 93,7% (практично немає в звітному році). Відносно 2021 року зменшення було на 43,7% та 96,4% відповідно.

Щодо динаміки витрат, то можна зазначити про їх негативну тенденцію до зростання по витратам на збут (через зміну логістики збутової діяльності) на 75% (1409,0 тис.грн) та по фінансовим витратам майже у 10 разів (666,0 тис.грн).

Позитивна динаміка щодо зменшення витрат є відносно адміністративних витрат на 21,5% (через зменшення чисельності працівників на 4513,0 тис.грн) та інших операційних витрат на 24,7% (через зменшення обсягів виробництва), тобто на 359,0 тис.грн.

Отже, зазначені вище зміни, як позитивні так і негативні, вплинули на зростання прибутку від операційної діяльності в 2022 році на 4916,0 тис.грн, тобто з 196,0 тис.грн до 5112,0 тис.грн., хоча відносно 2021 року є негативне зменшення на 4597,0 тис.грн (47,3%).

Витрати податку на прибуток зростають в динаміці у 8 разів в 2022 році відносно 2020 року. В кінцевому результаті чистий прибуток ТОВ «СВІДА» збільшується з 269,0 тис.грн у 2020 році, до 8524,0 тис.грн у 2021 році та зменшується в 2022 році до 4046,0 тис.грн. Отже, всі фактори мали свій вплив в певній динаміці на загальний результат господарської діяльності ТОВ «СВІДА». Для товариства найбільш прибутковим роком був довоєнний 2021 рік, а найменш прибутковим 2020 рік. Тому саме відносно цього року є позитивні зміни для товариства, але при збереженні існуючої негативної тенденції відносно попереднього 2021 року в цілому по Україні, то товариство зможе опинитися в більш складній фінансовій ситуації впродовж наступних років.

У українських підприємств значно погіршився стан експортних операцій пиломатеріалів з березня 2022 року через неможливість використовувати вже

існуючу логістику через власні морські порти. Спочатку для виживання національних переробників допомагали досить високі ціни на деревину на загальноєвропейському ринку. Вже наприкінці року ця ситуація на міжнародному ринку мала тенденцію до погіршення. Такі країни, як Китай та США (є найбільшими споживачами пиломатеріалів в світі) зменшили свої обсяги виробництва будматеріалів. Наприклад, в Америці до цього призвело зростання ставок за іпотечними кредитами і це в свою чергу знизило темпи самого будівництва. Також на зниження цін на ринку вплинуло потрапляння у досить великих обсягах продукції з Канади і Скандинавії [11].

Відповідно, що експортні операції до Євросоюзу у українських переробників деревини стали досить нерентабельними. Така ж сама ситуація і з експортом продукції на ринки Азії європейськими портами. Вартість логістики автомобільним транспортом з України до одного із найбільших в країнах Балтії порту в Клайпеді становило у 2022 році від 70-92 євро/м³ пиломатеріалів. В порівнянні до цього: місцеві ціни на несущі соснові матеріали коливалися від 190-210 євро/м³.

Отже, за даними Асоціації деревообробних підприємств України, в 2022 році падіння переробки ліса було від 35 до 55% в залежності від сорту деревини. Взагалі перестали працювати на цьому ринку від 40-50% українських переробників, і як наслідок зменшення кількості учасників ринку значно знизило й попит на продукцію [19].

Показники для аналізу стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «СВІДА» визначені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Динаміка та ефективність використання основних засобів ТОВ «СВІДА», (2020-2022 р.р.)

Показники	Роки			Відхилення 2022/2020 (+/-)
	2020	2021	2022	
Валюта активу балансу, (тис. грн.)	54303,0	63319,0	66938,0	12635,0

Середня величина основних засобів, (тис. грн.)	24318,0	26405,0	25266,0	948,0
Середньооблікова чисельність штатних та позаштатних працівників, осіб	63	61	42	-21
Чистий дохід, тис. грн.	68145,0	84337,0	59001,0	-9144,0
Фондоозброєність, (тис.грн.)	386,0	432,9	601,6	215,6
Фондовіддача основних засобів	2,80	3,19	2,34	-0,46
Частка основних засобів в активах	0,45	0,42	0,38	-0,07
Знос основних засобів, %	46,2	50,3	55,6	9,4

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА»

Провівши розрахунки, можемо визначити, що валюта балансу ТОВ «СВІДА» зросла на 12635,0 тис.грн, тобто на 23,3% в динаміці дослідження. Середня величина основних засобів позитивно зростає на 948,0 тис.грн, тобто на 3,9%. Це свідчить про незначне, але все ж таки оновлення власних основних засобів. Показник фондоозброєності в динаміці має зростання на 215,6 тис.грн і становить в 2022 році 601,6 тис.грн через зменшення кількості працюючих та збільшенні середньої величини основних засобів.

До негативних змін можна віднести зменшення фондовіддачі основних засобів на 0,46, тобто з 2,80 до 2,34. Це свідчить про не зовсім ефективне використання основних засобів товариства впродовж періоду дослідження. Те ж негативним фактором є зростання зносу основних засобів на 9,4% і знос у 2022 році становить 55,6%. Хоча основні засоби і позитивно оновлювалися, але вони мають високий рівень зносу. Частка основних засобів в активах товариства зменшилася на 0,07, з 0,45 до 0,38. Зменшення показника не свідчить про певні негативні зміни в складі основних засобів відносно 2020 року. Отже, керівництво ТОВ «СВІДА» позитивно намагається оновити необхідні йому основні засоби, тому що наявні основні засоби є достатньо зношеними і саме це не дає використовувати їх більш ефективно.

Для будь-якого підприємства найлегшим є запровадження різних організаційних заходів для працівників: різного роду навчальні курси,

стажування, навчання тощо. Тому що для них потрібні мінімальні витрати фінансових ресурсів. Однак може бути, що підприємство є технологічно оснащене, але через слабку організаційну діяльність не отримує весь можливий прибуток та впроваджувати нові програми виробництва. Тому саме технічне переоснащення на підприємстві є більш складним процесом, тому що для цього потрібно вкладати додаткові суми капіталовкладень. Навіть при правильній організації та реформуванні виробництва, і отриманні прибутку, який йде виключно на те, щоб закупити нове обладнання, інструмент або освоєння нової технології є для ТОВ «СВІДА» неефективним капіталовкладенням на перспективу. Отже, разом із реформуванням і придбанням нових основних засобів треба приділяти увагу й своїм працівникам, а саме підвищенню їх кваліфікації.

Саме технічне переоснащення вимагає від підприємств залучення значних фінансових ресурсів одразу, а більшість підприємств деревообробної галузі в Україні обмежені в таких ресурсах. На рівні держави фактично не існує окремої загальнодержавної програми щодо пільгового кредитування (за мінімальними відсотками чи відтермінування % виплат) підприємств цієї галузі.

2.2 Аналіз показників фінансового стану товариства

Від здатності швидкого реагування на сучасні фінансово-економічні та інші виклики ринкового середовища, а також ефективності управляти рухом наявних фінансових і матеріальних потоків залежить успіх діяльності кожного суб'єкта господарювання.

До матеріального потоку відносяться в своїй сукупності ті активи, що на безперервній основі змінюють свій рух у наступній логістичній схемі: постачальник матеріальних ресурсів (активів) - виробництво продукції - споживач вже готової продукції. До таких можна віднести наступні активи:

сировина та матеріали, продукція незавершеного виробництва, комплектуючі, напівфабрикати, паливо, готова продукції та інші. Також сюди необхідно ввести й відходи та відпрацьовані матеріали від виробничого процесу. Таким чином матеріальним потоком активів вважається рух всіх товарно-матеріальних ресурсів процесу здійснення логістичних операцій над ними (від процесу зберігання до транспортування тощо). Тому головним для підприємства саме деревообробної галузі є забезпечення оптимального і швидкого переміщення активів від сировини через її обробку до кінцевого споживача. Від цього залежить весь їх бізнес та отримання прибутку [23].

Наявність та динаміка активів ТОВ «СВІДА» представлена в таблиці 2.4.

Проаналізував дані з таблиці 2.4 можемо зазначити про позитивну динаміку щодо формування активів ТОВ «СВІДА» впродовж 2020-2022р.р.

Таблиця 2.4 – Наявність та динаміка активів ТОВ «СВІДА» за 2020-2022рр, (тис.грн)

Статті активу	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022/2020 р.р., (+/-)
1. Необоротні активи всього:	28497,0	36271,0	35636,0	7139,0
Незавершені капітальні інвестиції	2247,0	9712,0	10997,0	8750,0
Основні засоби	26250,0	26559,0	23972,0	-2278,0
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	667,0	667,0
2. Оборотні активи всього:	25806,0	27048,0	31302,0	5496,0
Запаси	14441,0	11347,0	9478,0	-4963,0
Дебіторська заборгованість за товари	6452,0	5794,0	13210,0	6758,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	147,0	1287,0	1788,0	1641,0
Гроші та їх еквіваленти	678,0	3987,0	1037,0	359,0
Інші оборотні активи	4088,0	4633,0	5789,0	1701,0
Баланс активу	54303,0	63319,0	66938,0	12635,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р.

Так, загальна сума активів товариства зросла на 12635,0 тис.грн, тобто на 23,3%, На збільшення всіх активів товариства вплинули позитивні зміни в обох розділах активу.

В розділі «Необоротні активи» є динаміка його зростання на 7139,0 тис.грн, тобто на 25,1%. До складу розділу входять незавершені капітальні інвестиції, основні засоби та в 2022 році з'явилася стаття довгострокова дебіторська заборгованість у розмірі 667,0 тис.грн. відбулося це внаслідок початку війни в Україні та негативних змінах у зв'язках із контрагентами (особливо міжнародними). Незавершені капітальні інвестиції в динаміці зросли на 8750,0 тис.грн (майже у 5 разів), а основні засоби змінилися в бік їх зменшення на 2278,0 тис.грн (8,7%) у 2022 році відносно 2020 року.

В розділі «Оборотні активи» є динаміка його зростання на 31302,0 тис.грн, тобто на 21,3%. Такі активи як Запаси в товаристві за 2022 рік зменшилися на 4963,0 тис.грн (на 34,4%) відносно 2020 року. Всі інші оборотні активи даного розділу також мають тенденцію їх збільшення. Так, сума дебіторської заборгованості за товари і послуги збільшилася на 6758,0 тис.грн (у 2 рази), а інша поточна дебіторська заборгованість на 1641,0 тис.грн відносно 2020 року. Грошові кошти ТОВ «СВІДА» зросли на 359,0 тис.грн (на 53%).

Структура активів ТОВ «СВІДА» представлена на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – Структура активів ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р.

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА»

Структура активу балансу ТОВ «СВІДА», яка зображена на рисунку 2.1 показує, що впродовж періоду дослідження 2020-2022 р.р. вона є оптимальною для товариства. Питома вага необоротних активів змінювалася в динаміці і становила 52,5%, 57,3% та 53,2%, тобто є незначне її зростання у 2022 році відносно 2020 року та зменшення відносно 2021 року. Питома вага оборотних активів товариства змінювалася таким чином: 47,5%, 42,7% та 46,8%.

Для того щоб проаналізувати фінансовий стан ТОВ «СВІДА» більш детально, то це можна зробити: по-перше, з боку його короткострокової перспективи (через аналіз показників поточної ліквідності та платоспроможності); по-друге, з боку його довгострокової перспективи (через аналіз критерію щодо його спроможності своєчасно та повно сплатити зобов'язання за довгостроковими боргами). Ліквідність активу виражається у його спроможності перетворюватися в грошові кошти. Ступінь ліквідності активу визначають через тривалість його часового горизонту, впродовж якого це перетворення може бути здійснено. Відповідно, що чим коротшим є цей період, тим вищою є його ступінь ліквідності.

Наявність грошових коштів і їхніх еквівалентів, які є достатніми для здійснення розрахунків по кредиторській заборгованості, яка є такою, яку потрібно сплатити негайно і є поточна платоспроможність підприємства.

Платоспроможність має наступні ознаки: в достатній кількості наявність грошових коштів на рахунку в банку та відсутність протермінованої кредиторської заборгованості. Зазначимо, що ліквідність і платоспроможність не є тотожними поняттями. Навіть при задовільному значенні коефіцієнтів ліквідності суб'єкта господарювання не виключає наявність в нього нестійкого фінансового стану. Тому що при такому стані ліквідності в поточних активах може бути значна питома вага неліквідних оборотних активів, а також простроченої дебіторської заборгованості [3].

Зробимо аналіз показників ліквідності ТОВ «СВІДА» за розрахованими показниками, які надані в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники ліквідності ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р. (+;-)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,16	0,05	0,02
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,28	0,45	0,77	0,49
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,98	1,09	1,50	0,52

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

В цілому показники ліквідності ТОВ «СВІДА» свідчать про те, що воно є ліквідним впродовж всього періоду дослідження. В динаміці є їх покращання, тобто збільшення показників.

За рахунок грошових коштів товариство в 2022 році могло би розплатитися тільки за 5% своїх поточних зобов'язань і це є меншим за нормативно рекомендоване значення 30%. Однак відносно 2020 року показник покращився, хоча відносно 2021 року – погіршився (через зменшення грошових коштів та збільшенні поточних зобов'язань).

За рахунок грошових коштів і надходження дебіторської заборгованості товариство мало можливість в 2022 році розрахуватися повністю по 77% своїх

поточних зобов'язань. І в динаміці є його покращання на 49%, тобто з 28% до 77%. Даний показник є в нормі.

Останній, третій показник також в динаміці має значне покращення і також наблизився до нормативно рекомендованого значення 2. Тобто вже у 2022 році ситуація із загальною ліквідністю свідчить про те, що при необхідності негайної сплати своїх поточних зобов'язань ТОВ «СВІДА» за рахунок своїх оборотних активів могла б повністю їх сплатити без значного негативного впливу на свій фінансовий стан. Однак потрібно збільшувати цей показник хоча б до 2 та більше, щоб ситуація з оплатою не була такою як зараз.

2.3 Аналіз стану та управління капіталом ТОВ «СВІДА»

Найважливішою проблемою у процесі розвитку будь-якого суб'єкта господарювання є формування його капіталу. Вибір джерел формування його активів та подальший розподіл і використання наявного капіталу допомагає в досягненні ним успіху, і це не залежить ані від виду діяльності, ані форми власності. Проведення постійного детального аналізу джерел формування капіталу допоможе знайти більш оптимальну структуру капіталу та подальше її вдосконалення [2].

Фінансовим та економічним фундаментом всіх підприємств є власний капітал. Однак без залучення в свою виробничо-господарську діяльність різних позикових джерел (довгострокових чи короткострокових) суб'єкт господарювання не зможе отримати більший фінансовий результат. Отже, його позикові (кредити) та залучені (поточна кредиторська заборгованість) кошти є тим фактором, який сприяє розширенню обсягу своєї діяльності, а також більш ефективному використанню власного капіталу [6].

Динаміка формування власного капіталу ТОВ «СВІДА» в динаміці представлені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка формування власного капіталу ТОВ «СВІДА» за

2020-2022 р.р., (тис.грн)

Статті власного капіталу	2020р.	2021р.	2022р.	Відхил. 2022/2020 р.р., (+/-)
Зареєстрований (пайовий) капітал	141,0	141,0	141,0	-
Додатковий капітал	14550,0	16650,0	17220,0	2670,0
Резервний капітал	103,0	103,0	103,0	-
Нерозподілений прибуток	13194,0	21718,0	25764,0	12570,0
Власний капітал всього:	27988,0	38612,0	43228,0	15240,0
Питома вага власного капіталу, %	51,5	60,9	64,6	13,1
Баланс пасиву	54303,0	63319,0	66938,0	12635,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

За даними таблиці 2.6 можемо спостерігати позитивну тенденцію щодо збільшення розміру власного капіталу ТОВ «СВІДА» за період дослідження 2020-2022р.р. В цілому розмір власного капіталу товариства в 2022 році відносно 2020 року збільшився на 15240,0 тис.грн (на 54,5%), а відносно 2021 року на 4616,0 тис.грн (на 11,9%). Загальний його розмір у звітному 2022 році становив 43228,0 тис.грн. Позитивна динаміка до збільшення є по всім статтям власного капіталу, крім зареєстрованого та резервного капіталу, які впродовж періоду дослідження не змінювалися і становили 141,0 тис.грн та 103,0 тис.грн відповідно. Так, розмір додаткового капіталу в динаміці збільшився на 2670,0 тис.грн (18,4%) відносно 2020 року та на 570,0 тис.грн (3,4%) відносно попереднього 2021 року. Розмір нерозподіленого прибутку в динаміці зростає на 12570,0 тис.грн (95,3%) та відносно 2020 року на 4046,0 тис.грн (18,6%).

Питома вага власного капіталу в структурі загального капіталу (пасиву) товариства в динаміці позитивно зростає на 13,1% і становить відповідно 51,5%, 60,9% та 64,6% за роки дослідження. Питома вага видів власного капіталу ТОВ «СВІДА» в динаміці представлена на рисунку 2.2.

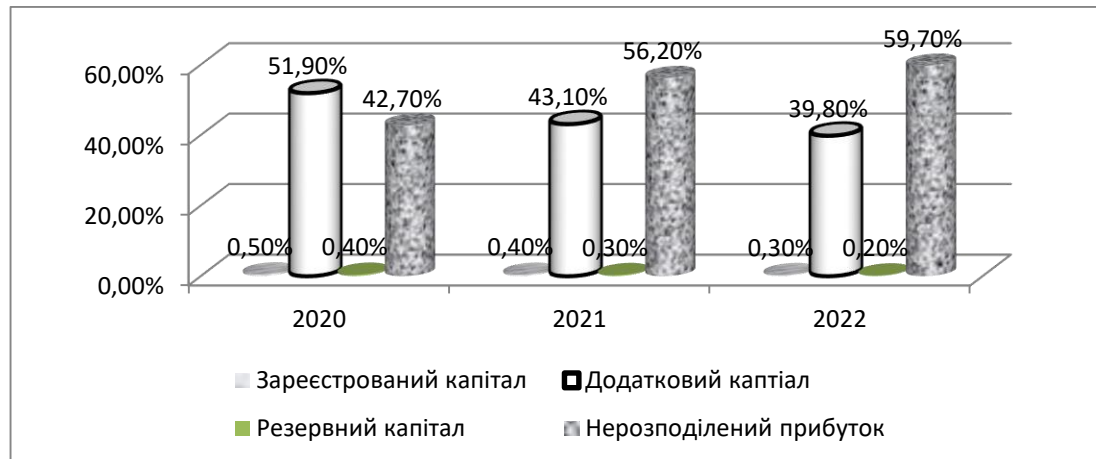

Рисунок 2.2 – Структура власного капіталу ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р.

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА»

За рисунком 2.2 можемо зробити висновки про те, що найбільша питома вага в структурі власного капіталу ТОВ «СВІДА» впродовж періоду дослідження змінюється з додаткового капіталу у 2020 році на нерозподілений прибуток впродовж 2021-2022р.р.

Так, в 2020 році з питомою вагою в 51,9% був саме додатковий капітал, який зменшив свою питому вагу у 2022 році. Далі 42,7% належить нерозподіленому прибутку, 0,5% зареєстрованому капіталу та 0,4% резервному капіталу. В 2021 році структура власного капіталу товариства змінюється і становить так: 56,2% - нерозподілений прибуток, 43,1% - додатковий капітал, 0,4% та 0,3% відповідно зареєстрований та резервний капітал. В 2022 році ситуація в структурі за послідовністю питомої ваги не змінюється, але є зміни у самій питомій вазі, яка становила: 59,7% - нерозподілений прибуток, 39,8% - додатковий капітал, 0,3% та 0,2% відповідно зареєстрований та резервний капітал.

Отже, в цілому структура власного капіталу ТОВ «СВІДА» є достатньо задовільною та має позитивні зміни.

Динаміка формування позикового капіталу ТОВ «СВІДА» представлена

в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка формування позикового капіталу ТОВ «СВІДА» за 2020-2022 р.р., (тис.грн)

Статті пасиву	2020р.	2021р.	2022р.	Відхиленн я 2022/2020 р.р., (+/-)
Довгострокові кредити банків	-	-	2880,0	2880,0
Короткострокові кредити	1045,0	2157,0	1352,0	307,0
Всього позикових джерел	1045,0	2157,0	4232,0	3187,0
Питома вага позикових джерел, %	1,9	3,4	6,3	4,4
Баланс пасиву	54303,0	63319,0	66938,0	12635,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р

За даними таблиці 2.7 за період дослідження позикові джерела товариства склалися із короткострокових кредитів та в 2022 році було взято довгостроковий кредит у сумі 2880,0 тис.грн. Він взятий був під купівлю обладнання для цеху з обробки деревини у м. Лебедин Сумської області. Таким чином впродовж 2020-2022р.р. позикові джерела зросли в динаміці на 3187,0 тис.грн, тобто у 4 рази відносно 2020 року та майже у 2 рази відносно 2021 року.

Питома вага разом позикових довгострокових та короткострокових кредитів в загальних джерелах ТОВ «СВІДА» зросла на 4,4%, з 1,9% у 2020 році, до 3,4% у 2021 році та до 6,3% у 2022 році. В 2022 році найбільша питома вага в позикових джерелах належала довгостроковому кредиту – 68%, а інші 32% це короткострокові кредити.

Динаміка залучених джерел (поточних короткострокових зобов'язань) формування капіталу ТОВ «СВІДА» (крім короткострокових кредитів) представлена в таблиці 2.8.

Відповідно до розрахунків таблиці впродовж періоду дослідження в ТОВ «СВІДА» розмір поточних зобов'язань і забезпечень має позитивну тенденцію до зменшення на 5792,0 тис.грн (на 23%).

В 2022 році на зменшення даного джерела капіталу вплинуло значне зменшення розміру поточної кредиторської заборгованості за товари на 35%, що в грошовому еквіваленті становить 7864,0 тис.грн.

Таблиця 2.8 – Динаміка формування залученого капіталу ТОВ «СВІДА» за 2020-2022 р.р., (тис.грн)

Статті пасиву	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022/2020 р.р., (+/-)
Поточна кредиторська заборгованість: за товари	22315,0	17191,0	14451,0	-7864,0
за розрахунками з бюджетом	44,0	120,0	44,0	-
за розрахунками зі страхування	14,0	38,0	478,0	464,0
за розрахунками з оплати праці	654,0	412,0	689,0	35,0
Інші поточні зобов'язання	2243,0	4789,0	3816,0	1573,0
Поточні зобов'язання і забезпечення всього (без короткострокових кредитів) – всього:	25270,0	22550,0	19478,0	-5792,0
Питома вага залучених джерел, %	46,6	35,7	29,1	-17,5
Баланс пасиву	54303,0	63319,0	66938,0	12635,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р

Поточна заборгованість з бюджетом має тенденцію до збереження у сумі 44,0 тис.грн відносно 2020 року, однак позитивну тенденцію до зменшення відносно 2021 року на 76 тис.грн. Негативним фактором є збільшення поточної кредиторської заборгованості зі страхування, з оплати праці та інших поточних зобов'язань відповідно на 464,0 тис.грн, 35,0 тис.грн та 1573,0 тис.грн відповідно.

Питома вага залучених джерел (крім короткострокового кредитування) в загальних джерелах товариства становить 29,1% в 2022 році, 35,7% в 2021 році та 46,6% у 2020 році. Тобто є позитивна тенденція до зменшення питомої ваги залучених джерел, тобто кредиторської заборгованості ТОВ «СВІДА».

Структура залучених джерел формування капіталу в ТОВ «СВІДА» за період дослідження представлена на рисунку 2.3.

Структура залучених джерел товариства впродовж всього періоду дослідження не мала суттєвих змін. Так, найбільшу питому вагу становить поточна кредиторська заборгованість за товари, яка має позитивну тенденцію до зменшення з 88,3% до 74,2% через зменшення розміру самої заборгованості.

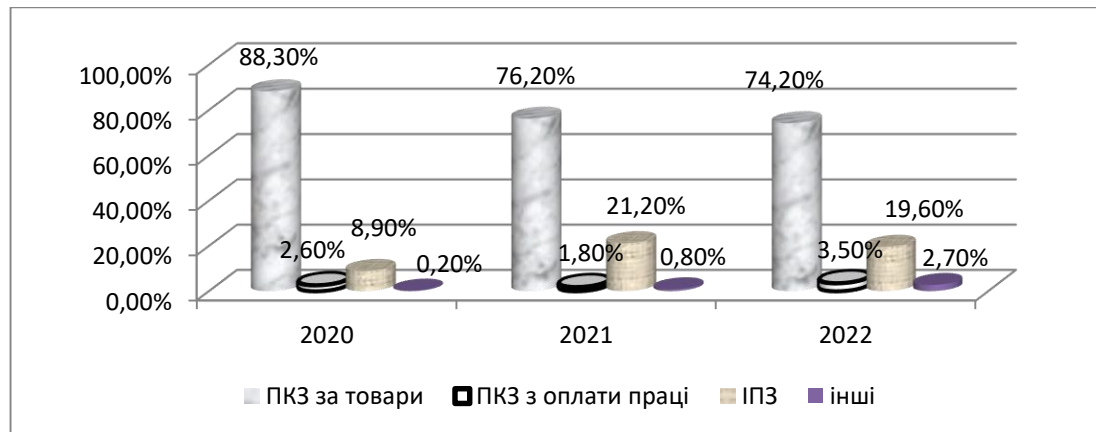

Рисунок 2.3 – Структура залучених джерел формування капіталу в ТОВ «СВІДА» за період дослідження 2020-2022рр

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА»

Наступною є питома вага іншої поточної заборгованості, яка має зміни кожного року. Так в 2020 році вона була 8,9%, в 2021 році 21,2%, а в 2022 році – 19,6% і це через її зростання в грошовому виразі. Найменша питома вага в структурі залучених джерел належить іншим видам поточних зобов'язань разом: з бюджетом та зі страхування, однак вона також збільшується в динаміці з 0,2% до 2,7%. Отже, можемо визначити та проаналізувати загальну структуру джерел капіталу ТОВ «СВІДА», дані за якою внесені до таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Динаміка формування структури капіталу ТОВ «СВІДА» за 2020-2022 р.р., (%)

Статті власного капіталу	2020р.	2021р.	2022р.	Відхиленн я 2022/2020 р.р., (+/-)
Питома вага власного капіталу	51,5	60,9	64,6	13,1

Питома вага позикових джерел	1,9	3,4	6,3	4,4
Питома вага залучених джерел	46,6	35,7	29,1	-17,5
Всього джерел капіталу	100	100	100	x

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

За розрахунками таблиці можна зробити висновки про те, що в ТОВ «СВІДА» впродовж періоду дослідження зберігається позитивна тенденція до зростання питомої ваги власного капіталу товариства в загальних джерелах його капіталу на 13,1% при зменшенні на 17,5% залучених джерел. Щодо позикових джерел, то їх питома вага зростає на 4,4% через отримання товариством довгострокового кредиту в 2022 році на обладнання та збільшенням суми короткострокового кредитування. В цілому структура капіталу товариства є нормальною і має тенденцію до покращання.

Проведемо аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «СВІДА» за допомогою розрахованих показників в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Показники фінансової стійкості ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р.

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+;-)
Власні оборотні кошти (ВОК), тис.грн	-509,0	2341,0	7592,0	8101,0
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами ($>0,1$)	-0,02	0,09	0,24	0,26
Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($>0,5$)	0,92	0,70	0,72	-0,20
Коефіцієнт автономії ($\geq 0,5$)	0,52	0,61	0,65	0,13
Коефіцієнт фінансової стійкості (0,85-0,9)	0,52	0,61	0,69	0,17
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ($\leq 0,5$)	0,48	0,39	0,35	-0,13
Коефіцієнт фінансового левериджу ($<0,25$)	0,04	0,06	0,09	0,05

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

В цілому по ТОВ «СВІДА» можемо зробити висновки про певні зміни щодо його фінансової стійкості, як позитивні так і частково негативні.

Отже, впродовж періоду дослідження власний оборотний капітал товариства мав від'ємне значення лише у 2020 році, а впродовж 2021-2022 роках він зростає з 2341,0 тис.грн до 7592,0 тис.грн (у 3 рази), що є досить позитивною динамікою. У 2021-2022р.р. всі показники фінансової стійкості відповідали своїм нормативним значенням і свідчили про достатню фінансову стійкість товариства. Однак є певні погіршення. Як що ж в подальшому збережеться така тенденція, то товариству прийдеться й наділі збільшити залучення капіталу як від банківських установ так і від своїх кредиторів. Фінансова стійкість при цьому буде тільки погіршуватися.

Відповідно до розрахунку другого показника, то він також в такій самій тенденції має позитивне значення в той самий період. Він у 2021 році був майже у відповідності до нижчої границі його нормативного значення і становив 0,09, а вже у 2022 році відповідає йому повністю.

Третій показник (коефіцієнт маневреності власного капіталу) показує на ту частину власного капіталу за допомогою якої можна профінансувати власні оборотні та необоротні активи [9]. В ТОВ «СВІДА» він має тенденцію до зменшення на 0,20 і становить 0,72 в 2022 році, хоча повністю відповідає його граничним нормам більше за 0,5. Отже впродовж 2020-2022 р.р. за рахунок майже 72% власного капіталу було профінансовано власні оборотні і необоротні активи товариства, а інша незначна їх частина – іншими залученими і запозиченими джерелами капіталу.

Показник автономії в динаміці позитивно зростає на 0,13, тобто з 0,52 у 2020 році до 0,65 у в 2022 році. При граничному значенні показника ($> 0,5$) він відповідає йому впродовж всього періоду дослідження. Отже, в товаристві є достатня забезпеченість його власним капіталом при невеликій сумі позикового та залученого капіталу. А коефіцієнт фінансової стійкості також позитивно збільшується через появу в 2022 році у товариства довгострокового кредиту. Показник в товаристві наближається до свого граничного нормативного значення. Відповідним до цього зменшується показник

концентрації позикового капіталу на ті ж самі 0,13, через зростання власного капіталу і зменшення поточних зобов'язань.

Коефіцієнт фінансового левериджу також відповідає своєму нормативному значенню: 0,04, 0,06 та 0,09 впродовж 2020-2022р.р. та зростає через отримання нових короткострокових та довгострокових кредитів.

Визначимо тип фінансової стійкості ТОВ «СВІДА» за абсолютними показниками джерел його капіталу 2020-2022р.р., які розраховані в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р., (тис.грн)

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р., (+;-)
Джерела власних коштів	27988,0	38612,0	43228,0	15240,0
Необоротні активи	28497,0	36271,0	35636,0	7139,0
Наявність власних оборотних коштів	-509,0	2341,0	7592,0	8101,0
Довгострокові кредити і позикові кошти	0	0	2880,0	2880,0
Наявність власних і довгострокових позикових джерел для формування запасів і витрат	-509,0	2341,0	10472,0	10981,0
Короткострокові кредити	1045,0	2157,0	1352,0	307,0
Короткострокові поточні зобов'язаннями	25270,0	22550,0	19478,0	-5792,0
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів без поточних зобов'язань	536,0	4498,0	11824,0	11288,0
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів з поточними зобов'язаннями	25806,0	27048,0	31302,0	5496,0
Загальна величина запасів	14441,0	11347,0	9478,0	-4963,0
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	-14950,0	-9006,0	-1886,0	13064,0
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів	-14950,0	-9006,0	994,0	15944,0

Надлишок (+), нестача (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів	11365,0	15701,0	21824,0	10459,0
Тип фінансової стійкості	Передкризова	Передкризова	Нормальна	х

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

В ТОВ «СВІДА» за період дослідження 2020-2021р.р. було встановлено передкризовий тип його фінансової стійкості, а в 2022 році вже нормальний тип. Він свідчить про те, що товариство у 2022 році вже здатне до самозабезпечення власної виробничо-збутової діяльності власним капіталом. Для цього воно намагається брати як довгострокові так і короткострокові кредити, а також використовує кредиторську заборгованість.

Як було зазначено у попередній таблиці 2.10 при зростанні власного капіталу та необоротних активів, у товариства була недостатність власних оборотних коштів, показник яких лише в 2020 році мав від'ємне значення та в динаміці покращується у бік її зростання з -509,0 тис.грн до 7592,0 тис.грн.

Такий вид капіталу як довгострокові зобов'язання у розмірі 2880,0 тис.грн з'являється у товариства лише в 2022 році. Це в свою чергу позитивно зменшує від'ємність ВОК до 4712,0 тис.грн, тобто з додаванням до власного капіталу довгостроковий кредит товариство зменшило недостатність капіталу для формування своїх оборотних активів. Однак цього також не достатньо для повноцінної виробничої діяльності.

Якщо до власного капіталу та довгострокових зобов'язань додається короткостроковий кредит, то ця недостатність була тільки у 2020 році. Також є позитивне зростання таких джерел до 11288,0 тис.грн. В порівнянні із 2020 роком саме цього капіталу у розмірі 536,0 тис.грн було достатньо покрити оборотні активи, а в 2022 році вже є 11824,0 тис.грн. В цілому товариство використовує й короткострокову кредиторську заборгованість для покриття оборотних активів, яка в динаміці зростає.

Зменшення в товаристві виробничих запасів було на 4963,0 тис.грн, тобто 34,4%. В свою чергу було достатньо і власних джерел, і разом із довгостроковими та короткостроковими позиками для покриття виробничих запасів впродовж всього періоду дослідження 2020-2022р.р. З використанням поточної кредиторської заборгованості товариства вже є надлишок капіталу для цього у розмірах 11365,0 тис.грн, 15701,0 тис.грн та 21824,0 тис.грн.

Як вже було розглянуто в першій частині даної роботи, до капіталу також відносять й отриманий суб'єктом господарювання прибуток. В процесі проведення дослідження нами було визначено про те, що товариство є прибутковим при негативній тенденції відносно 2021 року (який був найбільш прибутковим роком) – значного зменшення його фінансового результату, а найменш прибутковим визначений 2020 рік. Тому саме відносно цього року є позитивні зміни для товариства.

Динаміка показників рентабельності товариства представлені у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «СВІДА» за 2020-2022р.р, (%)

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р. (+/-)
Рентабельність власного капіталу	1,0	22,1	9,4	8,4
Рентабельність капіталу	0,6	15,8	6,5	5,9
Рентабельність активів	0,5	13,5	6,0	5,5
Рентабельність реалізованої продукції	21,5	26,3	27,4	5,9
Рентабельність діяльності	0,5	13,7	9,4	8,9
Коефіцієнт реінвестування	100,0	100,0	100,0	-

Джерело: ф.1 та ф.2 фінансової звітності ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

Загальним висновком за даними таблиці є те, що ТОВ «СВІДА» є рентабельною як загальна діяльність товариства так і реалізація його продукції

впродовж всього періоду дослідження. Позитивною можна визначити тенденцію покращання всіх показників рентабельності ТОВ «СВІДА».

Якщо порівняти 2020-2022 роки, то найбільш рентабельним практично за всіма показниками (крім рентабельності реалізованої продукції) був 2021 рік. Загальна рентабельність була 13,7%, рентабельність продажу продукції 26,3%, рентабельність власного капіталу 22,1%, рентабельність капіталу 15,8%, а рентабельність активів 13,5%. У 2022 році в товаристві показник загальної рентабельності відносно 2020 року збільшився на 8,9% (при мінімально низькому його значенні у 2020 році – 0,5%). Показник рентабельності продукції зростає на 5,9% (з 21,5% до 27,4%), а відповідно рентабельність власного капіталу зростає на 8,4% (з 1,0% до 9,4%). Рентабельність капіталу та активів зростає відповідно на 5,9% та 5,5%.

Динаміка зміни показників рентабельності ТОВ «СВІДА» представлена на рисунку 2.4.

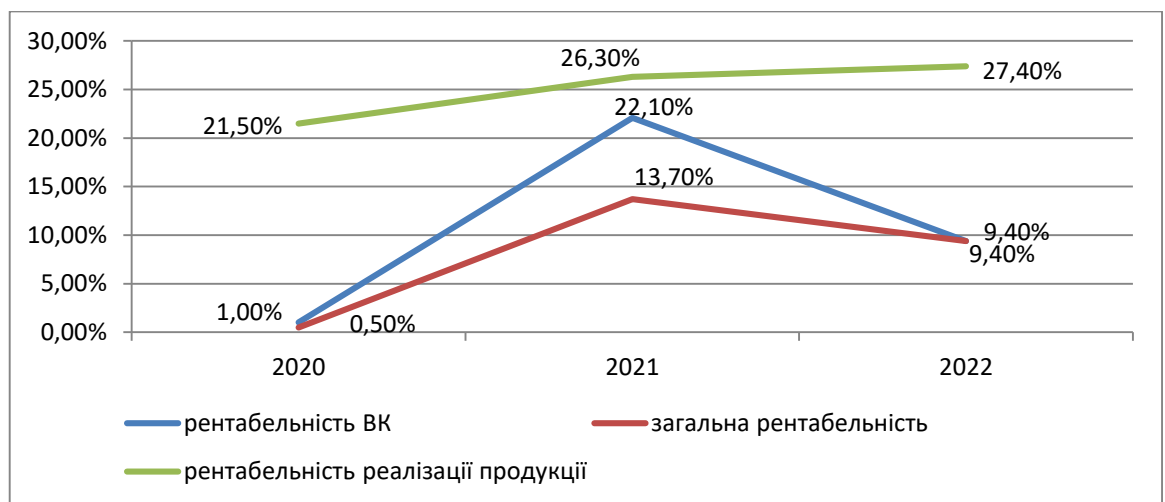

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни показників рентабельності «СВІДА», %

Джерело: дані ф.2 та ф.1 фінансової звітності ТОВ «СВІДА», 2020-2022р.р.

Коефіцієнт реінвестування в ТОВ «СВІДА» впродовж періоду дослідження не змінюється і становить 100,0%. Тобто весь чистий прибуток товариства в повному обсязі переходив до нерозподіленого прибутку.

Отже, виробничо-збутова діяльність ТОВ «СВІДА» є прибутковою, однак є негативна тенденція щодо 2021 року при значно позитивній тенденції відносно 2020 року. При цьому всі показники рентабельності є в межах нормативно встановленого мінімуму від 0,2 і більше, з тенденцією до покращання (зростання). Об'єктивним поясненням є початок бойових дій на території області, облога м.Суми, подальше погіршення логістичних зв'язків (національних та міжнародних), що було практично у всіх підприємств деревообробної галузі.

В умовах війни можливості для багатьох підприємств диверсифікувати джерела енергопостачань є вкрай обмеженими, оскільки потребують значних інвестицій. Тому надмірна залежність від централізованих джерел енергопостачання, а також збереження високих світових цін на газ, який використовують як енергоносії та сировину для виробництва, міститиме ризики закриття багатьох підприємств, зростання цін виробників та відповідне зменшення надходжень до державного бюджету. Для створення й розвитку деревообробних підприємств також виділено 119 млн. грн з резервного фонду державного бюджету на грантові програми. Також розширено програму «Доступні кредити 5–7–9 %» для бізнесу на його відновлення. Підприємці можуть отримати кредит на відновлення виробничих потужностей під 9 % терміном до 5 років на суму до 60 млн грн [4].

Визначимо заходи, які можна провести національним деревообробним підприємствам в сучасних воєнних реаліях господарювання. Це стосується наступного:

- ✓ технічного переоснащення/модернізації підприємницької діяльності, більшої автоматизації власних виробничих процесів;

- ✓ підвищення кваліфікації трудових ресурсів: наявність освіти за фахом у працівників, а також подальше залучення їх до процесів планування, організації та менеджменту існуючих та нових технологічних процесів;
- ✓ організаційних заходів: зміни організаційної структури на окремих підприємствах галузі (при необхідності) [19].

В дійсності вказані заходи можуть підійти не для кожного підприємства, тому вони мають тільки рекомендаційний та індивідуальний характер тільки для ТОВ «СВІДА».

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ТОВ «СВІДА» М.СУМИ

3.1 Розробка моделі аналізу капіталу ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень

Будь-яким капіталом на підприємстві потрібно управляти для того, щоб отримувати максимальний прибуток з мінімальними витратами і ризиком. Тому для того щоб управління капіталом було більш ефективним в ТОВ «СВІДА» є необхідність у формуванні дієвої системи його аналітичного забезпечення через покращення вже існуючої. За допомогою всієї аналітичної інформації про капітал підприємства можна буде керівництву та менеджменту приймати необхідні управлінські рішення в цьому напрямку. Також вона потрібна для проведення моніторингу як зовнішніх так і внутрішніх факторів макро- і мікросередовища. Саме це й допоможе підвищити ефективність системи управління як власним так і зовнішнім капіталом підприємства. За допомогою результатів цього аналізу саме і підвищиться ефективність наступних управлінських рішень в ТОВ «СВІДА» в напрямках:

а) забезпечення максимізації прибутку підприємства (при сформованих фінансових ресурсах так, щоб були мінімальні фінансові витрати для цього та раціональне їх розміщення з подальшим ефективним використанням);

б) формування його фінансової рівноваги в процесі подальшого розвитку підприємства (через що йому буде забезпечено більш тривалий без ризиковий розвиток та поступальне розширення обсягів виробничо-господарської діяльності;

в) максимізації його ринкової вартості [14].

Такий аналіз є взаємопов'язаним із всіма функціями управління та є головним в забезпеченні їх подальшого виконання. Також він приймає участь на всіх етапах діяльності підприємства, а особливо важливим він є саме в процесі прийняття визначених управлінських рішень для сприяння покращення саме загальної управлінської діяльності [15]. Особливо в сучасних умовах сьогодення процес прийняття оптимальних управлінських рішень на підприємстві став дуже важливим і важким одночасно. Тому що з початком війни в Україні сформувалася велика невизначеність у майбутньому для будь-кого (людини чи підприємства), зокрема й для ТОВ «СВІДА». Відсутність у міністерствах координаторів та громадських організацій, які мають більше співпрацювати із підприємствами саме деревообробної галузі спричиняє недостатність інформаційної підтримки. Таким чином, навіть при наявності в країні чи регіоні конкретних програм фінансування або грантових програм, підприємства не знаючи про це не зможуть подати заявки для участі в них та втрачають через це потенційну можливість для подальшого розвитку [16].

Зараз сформувалися наступні проблеми у підприємств деревообробної галузі, які негативно впливають на їх виробничо-господарську діяльність:

- ✓ практично відсутня державна підтримка їх;
- ✓ відсутні стабільні програми пільгового фінансування (кредитування);
- ✓ невизначеність у майбутньому;
- ✓ низький стан щодо інформації про роботу іноземних інвесторів в Україні в цілому чи в окремих регіонах, особливо тих, які є прикордонними;
- ✓ обмеженість у внутрішніх ресурсах, що створює таку вартість сировини, яка ще більше обмежує ресурси;
- ✓ існування в галузі таких підприємств, в яких ефективність діяльності та виробництва продукції є досить низькою з незадовільними показниками рентабельності.

Отже, в умовах війни підприємствам потрібно знаходити та впроваджувати певні управлінські заходи для того щоб здійснити інтенсивний розвиток в майбутньому [4].

Представимо модель, в якій визначена методика проведення аналізу капіталу за напрямками, показниками та методами їх дослідження на рисунку 3.1.

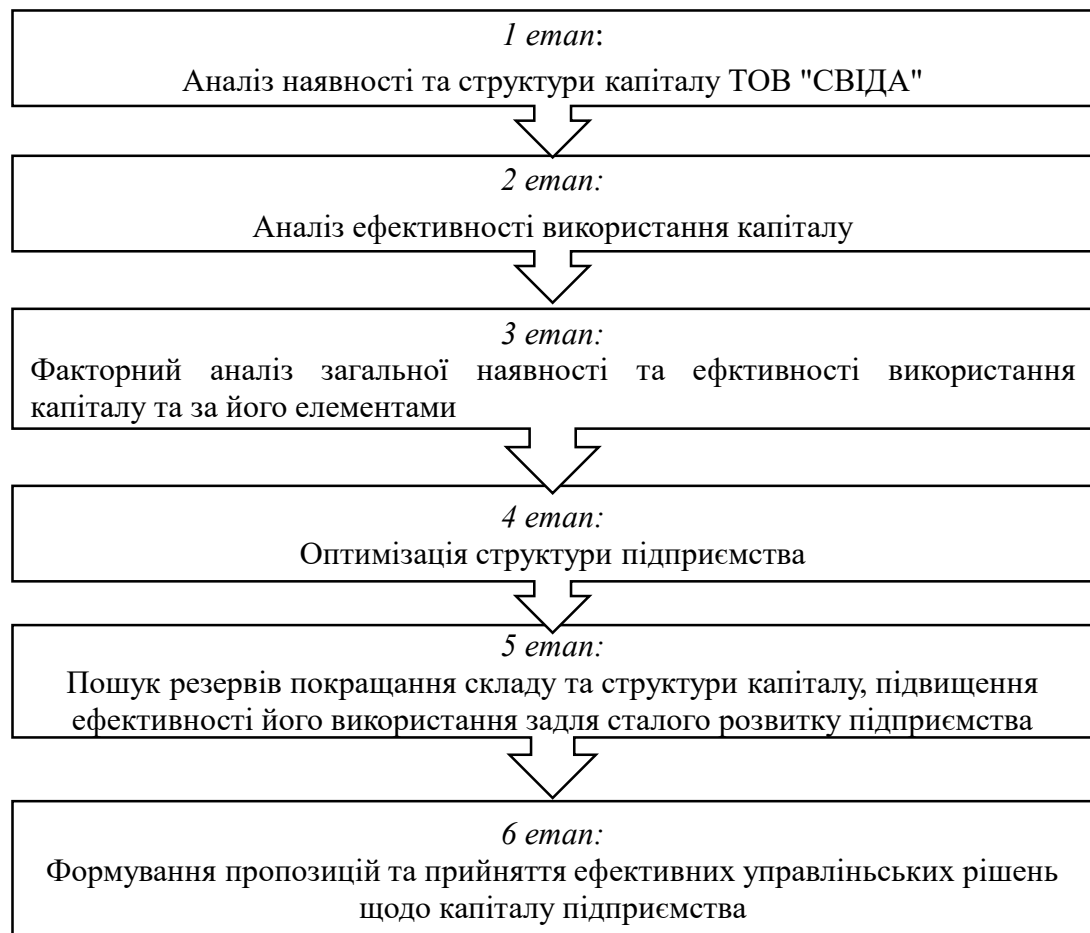

Рисунок 3.1 – Модель методики аналізу капіталу ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень

Джерело: власні пропозиції автора

В даній моделі початком має бути перший етап: аналіз наявності та структури капіталу підприємства. Це має бути аналіз наявності капіталу як в

цілому так і за окремими його видами, а також аналіз його структури. Тобто в процесі аналізу має бути досліджено:

- 1) динаміка капіталу ТОВ «СВІДА» за його обсягом, складом і структурою;
- 2) аналіз його руху по підприємству;
- 3) оцінка складу джерел фінансування майна підприємства;
- 4) оцінка платоспроможності як активів так і самого підприємства.

Складові першого етапу - Аналіз наявності та структури капіталу ТОВ "СВІДА" зображено на рисунку 3.2.

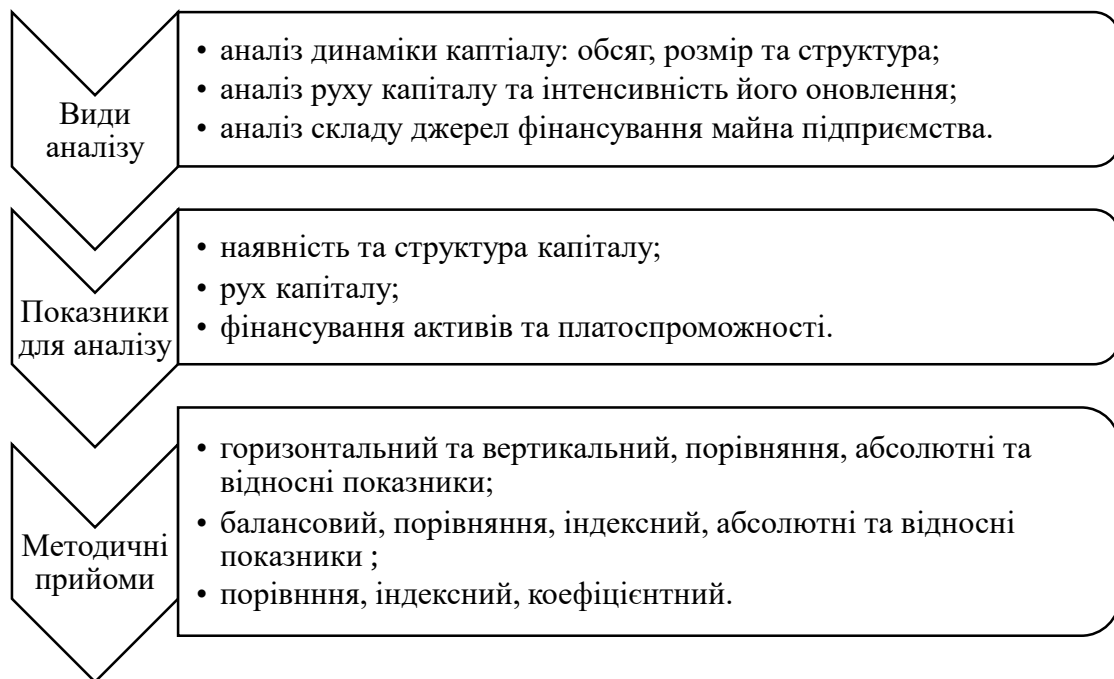

Рисунок 3.2 – Складові першого етапу аналізу наявності та структури капіталу ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень

Джерело: власні пропозиції автора

Перший етап аналізу має бути проведений методами вертикального та горизонтального аналізу, в якому зіставляються дані балансу по фактичному розміру як загального капіталу підприємства так і його складових (на кінець та початок періоду дослідження). За допомогою проведення горизонтального аналізу виявляються зміни в обсязі та складі капіталу за звітний період, а за

допомогою вертикального – структурні зміни капіталу. Після цього необхідним має бути аналіз руху капіталу за певний період (в розрізі як надходження так і його вибуття). Він дозволить керівництву та менеджменту ТОВ «СВІДА» оцінити інтенсивність оновлення наявного капіталу.

Другим етапом аналізу є аналіз ефективності використання капіталу підприємства. Така оцінка на кількісному рівні зазвичай може бути зроблена за двома напрямками:

- оцінка рівня ефективності використання капіталу підприємства (в цілому і за окремими його видами);
- оцінка ступеня виконання плану і динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання [3].

Складові другого етапу - Аналіз ефективності використання капіталу ТОВ "СВІДА" зображено на рисунку 3.3.

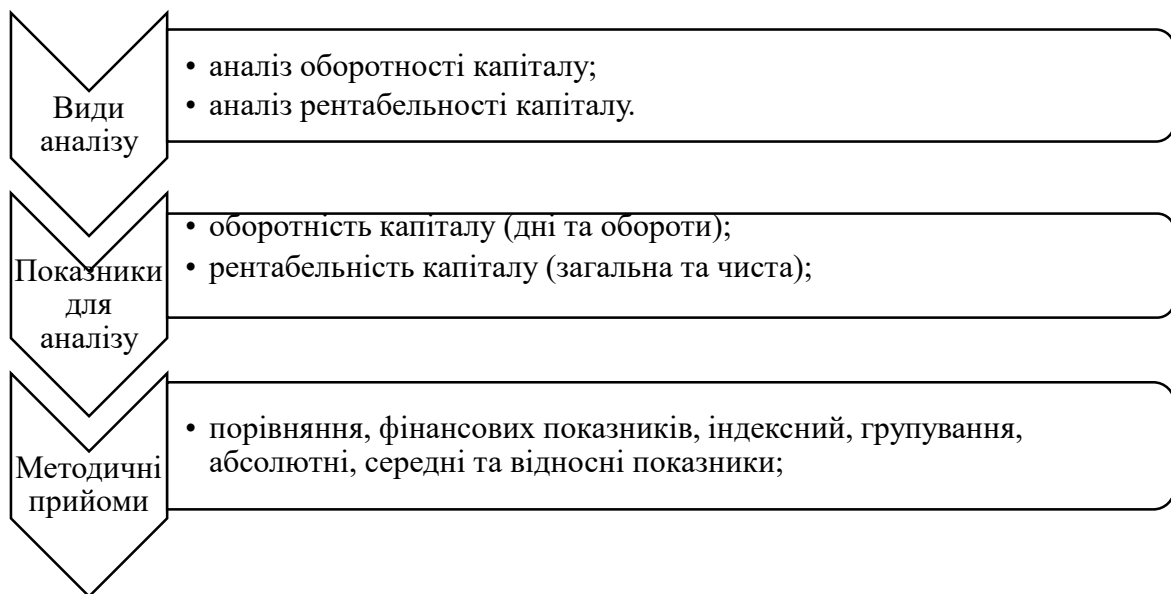

Рисунок 3.3 – Складові другого етапу аналізу ефективності використання капіталу ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень
Джерело: власні пропозиції автора

На другому етапі аналізу капіталу ТОВ «СВІДА» має проводитися детальні розрахунки фінансових коефіцієнтів оборотності (в днях і кількості

оборотів) та рентабельності капіталу підприємства. Потім необхідно провести співставлення темпів, якими змінювалися основні економічні показники виробництва, а також величину авансованого капіталу підприємства у власні активи.

Складові третього етапу - Факторний аналіз загальної наявності та ефективності використання капіталу та за його елементами ТОВ "СВІДА" зображено на рисунку 3.4.

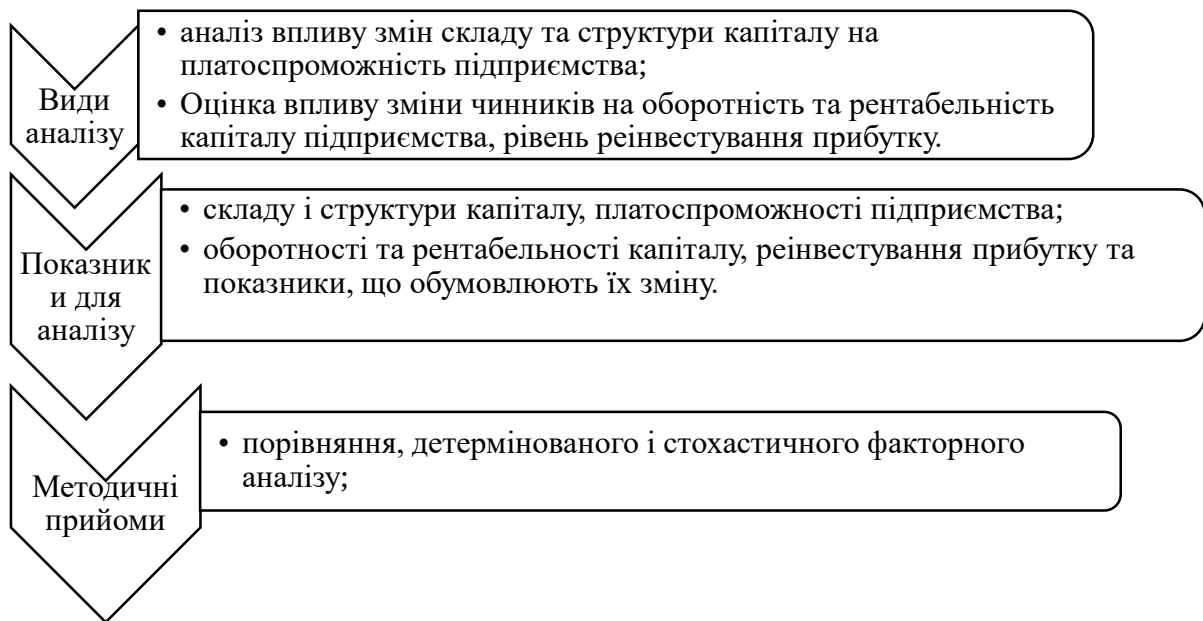

Рисунок 3.4 – Складові третього етапу факторного аналізу загальної наявності та ефективності використання капіталу за його елементами ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень

Джерело: власні пропозиції автора

На третьому етапі застосування запропонованої моделі необхідно також провести й факторний аналіз наявності та ефективності використання капіталу загалом та по окремими його видам. Тобто визначити вплив окремих факторів на результативний показник розділених у часі або тих, які не мають певного порядку прийомів дослідження (детермінований та стохастичний факторний аналіз). Під час даного аналізу на підприємстві потрібно оцінити: яким чином впливають зміни складу та структури капіталу на його платоспроможність; як

впливають зміни чинників на оборотність та рентабельність капіталу; яким є рівень реінвестування прибутку підприємства тощо.

Запропонована методика аналізу капіталу ТОВ «СВІДА» включає найбільш важливий етап – четвертий, який стосується визначення оптимальної структури його капіталу. Оптимізація структури капіталу входить до стратегічного аналізу в результаті якого розраховується співвідношення між вартістю власного та запозиченого капіталу підприємства (який залучається на основі повернення його у майбутньому). В результаті чого можна досягти найбільш максимальної ефективності його діяльності. Складові четвертого етапу аналізу моделі – Оптимізації структури капіталу ТОВ "СВІДА" зображено на рисунку 3.5.

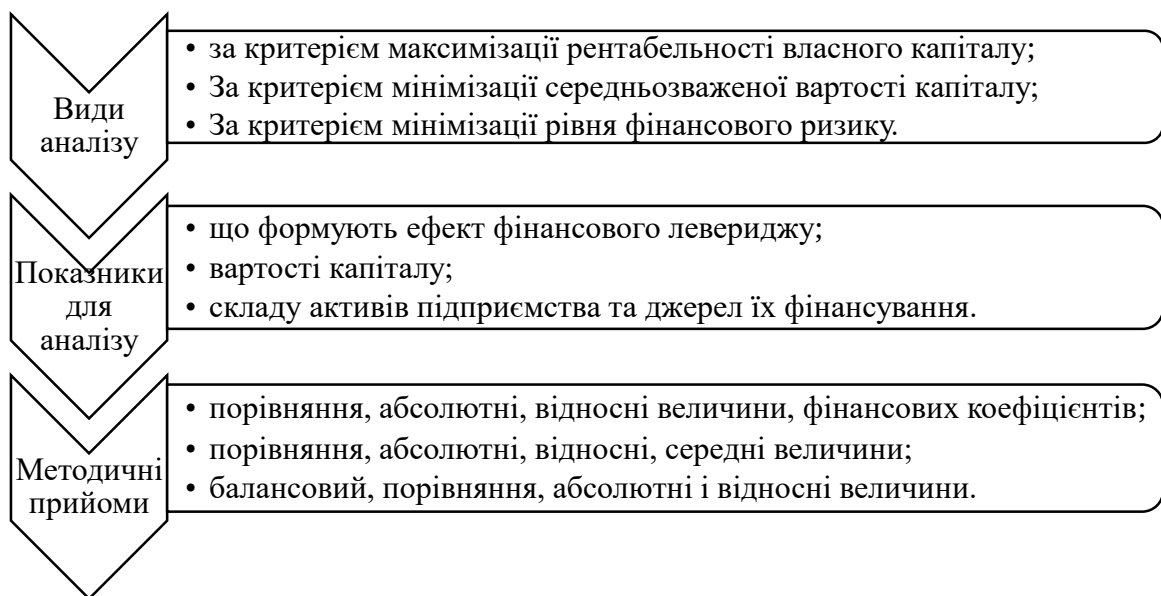

Рисунок 3.5 – Складові четвертого етапу оптимізації структури капіталу ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень

Джерело: власні пропозиції автора

Також тут слід врахувати кінцевий результат діяльності ТОВ «СВІДА», тобто фінансовий результат від його звичайної діяльності до оподаткування. Оптимальним співвідношенням між власним і позичковим капіталом є кожного підприємства індивідуальним і залежить від його особистих

особливостей: діяльності, видів капіталу та результатів діяльності. Необхідно також використовувати разом із методами оптимізації структури капіталу підприємства ще й показники резерву капіталу, його рентабельності та кредитоспроможності підприємства.

Війна в Україні та її негативна динаміка визначає актуальність проведення саме цього етапу як для всіх підприємств галузі, так і зокрема ТОВ «СВІДА». Тому що результативність та ефективність його виробничо-господарської діяльності саме залежить від ефективності використання капіталу. Керівництво підприємства має забезпечити постійне раціональне формування та використання капіталу, проведення ефективного управління, контролю та своєчасного корегування в структурі капіталу.

Такий показник як фінансовий леверидж з'являється у підприємства, коли воно користується позиковими коштами фінансування за якими плата є постійною. Тобто через використання с своїй роботі ТОВ «СВІДА» позичкового капіталу, то воно таким чином підвищує вже ефективність використання власного капіталу в своїй роботі. Низький показник фінансового левериджу (0,04; 0,06; 0,09 в динаміці за 2020-2022р.р) на нашому підприємстві свідчить про досить низький рівень ризику. Тому що гранично він має не перевищувати 0,25, а в нас він є набагато нижчим за цей поріг.

Зазначимо, що першочерговими проблемами в процесі управління капіталом підприємства є саме питання щодо оптимізації структури капіталу підприємства. Це залежить в першу чергу від того наскільки точно та вірно підготовлена певна інформація. В сучасних умовах найбільш актуальним є формування капіталу за рахунок власних джерел, однак цього недостатньо і тому підприємства починають шукати шляхи виходу на фінансовий ринок. І саме це потрібно детально оцінити та обрати вірне управлінське рішення.

Завершується проведення аналітичної оцінки капіталу підприємства пошуком та впровадженням резервів покращення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання та забезпечення

сталого економічного зростання та фінансової безпеки ТОВ «СВІДА». І це є п'ятим етапом запропонованої моделі для підприємства. Для того щоб забезпечити на ньому ефективну взаємодію підсистеми аналізу в системі обліково-аналітичного забезпечення управління необхідно провести інтеграцію руху інформаційних потоків з організацією його технічного забезпечення. В основі організації аналізу капіталу підприємства має бути взаємозалежна сукупність його внутрішніх структурних підрозділів. Вони мають бути послідовно впорядковані та з їх допомогою вдосконалюється аналітичний процес, розробка та прийняття управлінських рішень стосовно капіталу. Також вони мають нести відповідальність за отримані результати від таких прийнятих рішень.

Також на підприємстві має бути сформована система цілеспрямованих дій щодо впорядкування й удосконалення аналітичного процесу. Вона має визначати певні технологічні етапи: підготовчий, основний та заключний. Все це має бути закріплено відповідним внутрішнім регламентом, так званою програмою аналізу підприємства. Вона за своєю суттю є основними напрямками аналітичних досліджень капіталу, що визначені у структурно-логічній моделі методики аналізу капіталу ТОВ «СВІДА».

Зараз неможливо провести точний аналіз капіталу підприємства без використання сучасних технічних засобів та програмного забезпечення. Наразі, для аналізу капіталу підприємства поки що не має розробленої спеціальної комп'ютерної програми. Більшість підприємств, зокрема й ТОВ «СВІДА» користується лише даними фінансової звітності, які необхідні в більшості для здійснення аналізу фінансового стану та його ресурсної бази. Тому пропонуємо для покращення управління капіталом створити окремий модуль в операційному середовищі Windows як додаток до Excel. При цьому використовувати необхідно його всі можливості [8]. Основними особливостями модуля буде те, що він зможе:

- ✓ забезпечити персонал підприємства, який буде приймати певні управлінські рішення щодо капіталу необхідною аналітичною інформацією (підстава – отримані фінансові дані за відповідні періоди та прогностичні показники фінансової звітності);

- ✓ допомагати у моделюванні та прогнозуванні показників наявності, складу та структури капіталу, а також ефективності його використання на підприємстві;

- ✓ виявляти та проводити оцінку причин змін оборотності та рентабельності капіталу;

- ✓ проводити оптимізацію структури капіталу тощо.

Отже, запропонована нами модель аналізу капіталу дозволить ТОВ «СВІДА»:

- ✓ більш ефективно проводити організацію аналітичного процесу;
- ✓ обґрунтовувати резерви покращення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання для подальшого економічного зростання вартості капіталу та самого підприємства;

- ✓ проводити дослідження тих заходів щодо практичної реалізації виявлених резервів та формувати альтернативні пропозиції щодо вибору та прийняття доцільних управлінських рішень.

І це відноситься до шостого етапу проведення аналізу власного капіталу, а саме до етапу формування пропозицій щодо практичної реалізації залучення виявлених резервів. Пропонуємо такий оптимальний процес оптимізації структури фінансування відтворення капіталу ТОВ «СВІДА», який зображено на рисунку 3.6.

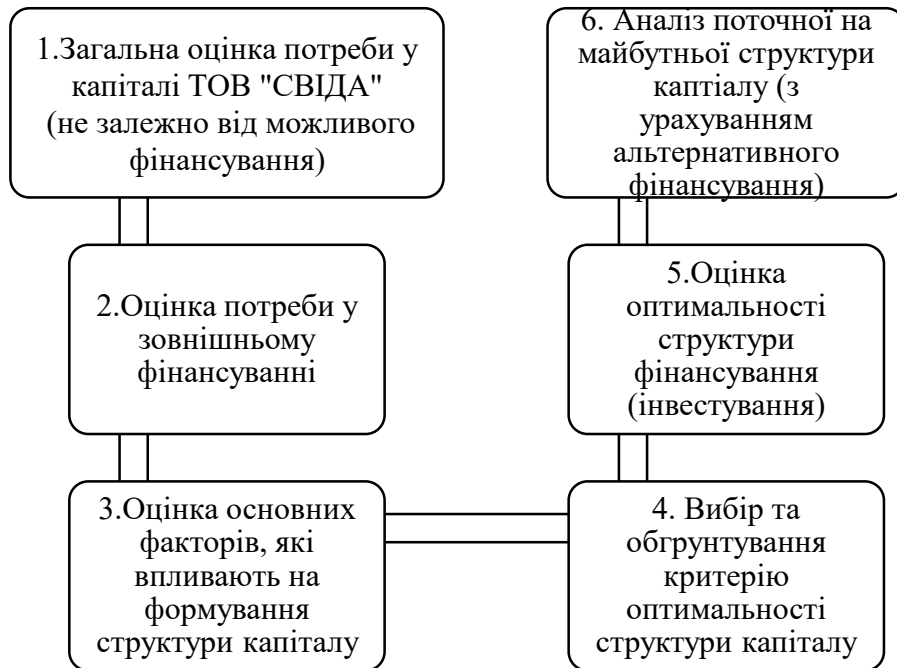

Рисунок 3.6 – Основні етапи процесу оптимізації структури фінансування відтворення капіталу ТОВ «СВІДА»

Джерело: власні пропозиції автора

Виходячи з вищевказаних етапів процесу оптимізації структури фінансування відтворення основного капіталу можлива розробка загальної стратегії управління капіталом підприємства.

Напрями ефективного управління капіталом підприємством визначаються основними його проблемами, а саме – проблемою управління та використання елементів капіталу, що впливає з постійного оновлення основних засобів. Саме без них неможливо модернізувати роботу підприємства та забезпечити йому подальше економічне зростання. Вирішення основних причин оновлення основних засобів підприємства дозволить вирішити зазначені вище проблеми. Основними причинами є такі: технічні, виробничі, інноваційні, екологічні, соціальні. А робочим капіталом управляють, щоб підтримати оптимальне значення показника і для цього необхідним є розробка стратегії управління, яка залежить від цілей підприємства [7].

3.2 Моделювання структури капіталу ТОВ «СВІДА» за допомогою розробленої моделі аналізу

В п.3.1 нами запропонована модель методики аналізу капіталу ТОВ «СВІДА» для прийняття ефективних управлінських рішень. Перші 3 етапи даної моделі нами були проведені у другому розділі даної роботи. Щодо інших трьох етапів, то розглянемо їх далі. Тому почнемо з 4 етапу оптимізації структури капіталу товариства з використанням такого критерію як мінімізація рівня фінансового ризику та термінів залучення капіталу. Його можна охарактеризувати як вибір більш дешевих джерел фінансування активів підприємства при мінімальних термінах залучення.

Виділяють три базові моделі управління:

1.Консервативна, коли оборотні активи формуються переважно рахунок власних коштів. Якщо діяльність підприємства є сезонною, тоді надлишки коштів переходять до короткострокових фінансових вкладень. Це роблять тоді, коли операційна активність підприємства знижується, і проводиться до тих пір, поки вона не підвищиться.

2.Агресивна, коли оборотні активи формуються переважно за рахунок поточних зобов'язань. Це дозволяє вести діяльність при мінімальному вкладанні ресурсів власника, але може призвести до втрати платоспроможності у разі зниження попиту.

3.Помірна, коли сезонне збільшення робочого капіталу фінансують за рахунок поточних зобов'язань. Це оптимальна з погляду прибутковості та ризику модель.

Таблиця 3.1 – Підходи управління капіталом підприємства у відповідності до моделей управління

Назва	Характеристика

Консервативний підхід	Передбачає використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів. Перевагою цього підходу є забезпечення мінімального ризику, так як короткострокові зобов'язання використовуються у незначних обсягах для формування змінної частини оборотних активів. У той же час, така політика фінансування дуже обтяжлива для підприємства у зв'язку з високою вартістю капіталу, що використовується. Крім того, вона передбачає витрати, пов'язані з неповним використанням залученого довгострокового капіталу в періоди зменшення змінної частини оборотних активів.
Агресивний підхід	Спрямований на використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань лише для фінансування необоротних активів. Оборотні активи у повному обсязі формуються за рахунок короткострокових зобов'язань. Ця політика фінансування активів забезпечує найнижчу вартість капіталу підприємства, проте вона обмежена занадто високим ризиком можливості втрати або недостатності капіталу.
Компромісний підхід	Передбачає фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. При цьому, змінна частина оборотних активів фінансується короткостроковими зобов'язаннями. Така політика залучення джерел дає змогу досягти компромісу між вартістю капіталу та ризиком його втрати.

Джерело: [13, 25]

Мінімізувати фінансові ризики ТОВ «СВІДА» може тоді, коли будуть визначені та в подальшому будуть використовуватися внутрішні фінансові нормативи. Вони мають покращити процес розробки програми щодо проведення фінансових операцій або всієї фінансової діяльності підприємства загалом. Така система може включати в себе внутрішні фінансові нормативи у вигляді розрахункових показників ефективності управління капіталом підприємства. Вони пов'язані із:

- граничним розміром позикових коштів, які використовуються постійно у власній виробничій діяльності;
- максимальним розміром комерційного кредитування одного покупця;
- мінімальним розміром активів, що є у високоліквідній формі;

- максимальним розміром депозитного вкладу, що розміщується в одному банку (при наявності такого на перспективу);

- максимальним розміром коштів, які можуть бути витрачені на придбання цінних паперів від одного емітента тощо (при прийнятті відповідного управлінського рішення в цьому напрямку фінансової та інвестиційної взаємодії ТОВ «СВІДА» з фінансовим ринком) .

Отже, проведемо процес моделювання структури капіталу ТОВ «СВІДА» за допомогою критерію мінімізації рівня фінансового ризику.

Таблиця 3.2 – Вихідні дані структури капіталу ТОВ «СВІДА» з використанням критерію мінімізації рівня фінансового ризику

Показники	2022 рік	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Необоротні активи	35636,0	53,2
Оборотні активи	31302,0	46,8
Сукупний капітал	66938,0	100

Джерело: власні розрахунки за допомогою фінансової звітності ТОВ «СВІДА»

Модель фінансування активів ТОВ «СВІДА» у 2022 році зображена на рисунку 3.7.

За рисунком можемо зробити висновок про те, що необоротні активи та постійні оборотні активи підприємства фінансуються власним капіталом. А всі змінні оборотні активи профінансовані позиковим капіталом (короткострокова заборгованість та короткострокові кредити). Отже, ТОВ «СВІДА» при формуванні свого капіталу у 2022 році використовувало політику фінансування активів, яка за своїми показниками відноситься до компромісного підходу.

Необоротні активи 35636,0 тис. грн.	Власний капітал 43228,0 тис. грн. + Довгострокові кредити (2880,0 тис.грн) Разом - 46108,0 тис.грн

Постійна частина оборотних активів 10472,0 тис. грн.	
Змінна частина оборотних активів 20830,0 тис. грн.	Позиковий капітал Короткострокові кредити – 1352,0 тис. грн. Кредиторська заборгованість - 19478,0 тис.грн Разом - 20830 тис.грн

Рисунок 3.7 – Модель фінансування активів підприємства

Джерело: власні розрахунки за допомогою фінансової звітності

ТОВ «СВІДА»

Відповідно до цієї моделі постійна частина власного оборотного капіталу має формуватися в основному саме власним капіталом, який має необмежений термін використання. А змінна частина як правило формується короткостроковими кредитами та короткостроковими кредиторськими зобов'язаннями. Відповідно те, що фінансувати оборотні активи за рахунок довгострокових кредитів є не вигідним. Отже, в ТОВ «СВІДА» при формуванні капіталу використовують саме цей підхід, тобто компромісний.

Змоделюємо те, яким може бути розмір капіталу ТОВ «СВІДА» при всіх підходах моделей управління капіталом підприємства.

Отже, відповідно до таблиці 3.3 нами було змодельовані моделі управління власним капіталом підприємства відповідно до наявності власного та позикового капіталу задля мінімізації ризику при формуванні капіталу ТОВ «СВІДА». Так як ми вже зробили висновок про те, що на підприємстві впродовж періоду дослідження склалася компромісна модель формування свого капіталу. Розглянули більш детально ми на прикладі 2022 року.

Таблиця 3.3 – Розрахунок розміру капіталу підприємства за 2020-2022 р.р. за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику (моделі управління), тис. грн.

Показники	2020р.	2021р.	2022р.
Консервативний підхід			
Власний капітал	41400,0	49795,0	56523,0
Позиковий капітал	12903,0	13524,0	10415,0

Сукупний капітал	54303,0	63319,0	66938,0
Компромісний підхід			
Власний капітал	28497,0	36271,0	43228,0
Позиковий капітал	25806,0	27048,0	23710,0
Сукупний капітал	54303,0	63319,0	66938,0
Агресивний підхід			
Власний капітал	36239,0	44385,0	35636,0
Позиковий капітал	18064,0	18934,0	31302,0
Сукупний капітал	54303,0	63319,0	66938,0

Джерело: власні розрахунки за допомогою фінансової звітності ТОВ

«СВІДА»

Впродовж 2020-2021р.р. підприємство забезпечувало формування власних активів наявним власним капіталом, короткостроковими кредитами та поточними зобов'язаннями. Однак, вже у 2022 році цього стало недостатньо, так як зростали розміри як необоротних активів (за рахунок придбання нового обладнання) так і оборотних активів. Тому підприємство отримало довгостроковий кредит. І за рахунок власних коштів та довгострокового кредиту покрили нестачу.

Тому проведемо розрахунки структури елементів капіталу ТОВ «СВІДА» у загальній структурі при різних моделях управління капіталом, які представлені у таблиці 3.4.

Провівши оцінку результатів моделювання за різними підходами, на підприємстві склалася оптимальна структура формування свого капіталу, тобто за моделлю компромісного підходу. При консервативному підході співвідношення власного та позикового капіталу становить 84,4:15,6, при компромісному – 64,6:35,4; агресивному – 53,2:46,8.

Таблиця 3.4 – Структура капіталу за різними моделями фінансування активів ТОВ «СВІДА» в 2022 році

Показник	Консервативний підхід	Компромісний підхід	Агресивний підхід
----------	-----------------------	---------------------	-------------------

	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%
1. Власний капітал	56523,0	84,4	43228,0	64,6	35636,0	53,2
2. Позиковий капітал	10415,0	15,6	23710,0	35,4	31302,0	46,8
3. Сукупний капітал	66938,0	100,0	66938,0	100,0	66938,0	100,0

Джерело: власні розрахунки за допомогою фінансової звітності ТОВ «СВІДА»

Отже, при агресивній політиці фінансування своїх активів ТОВ «СВІДА» могла би забезпечити найнижчу вартість капіталу підприємства, але вона була б пов'язана із досить високим ризиком втрати чи недостатності власного капіталу. При застосуванні ним консервативного підходу могла бути перевага у забезпеченні мінімального ризику, тому що короткострокові зобов'язання можна використовувати в досить невеликих розмірах для того щоб сформувати саме змінну частину власних оборотних активів. Разом із цим ця модель управління капіталом може стати дуже обтяжливою для ТОВ «СВІДА» через високу вартість використаного капіталу. Також тут можуть виникати додаткові витрати, які пов'язані з недостатнім використанням саме позикового довгострокового капіталу в ті періоди коли зменшуються змінні активи оборотних активів.

Саме при використанні моделі компромісного підходу відбувається фінансування власним капіталом і довгостроковими зобов'язаннями всієї суми необоротних активів та основної частини оборотних активів ТОВ «СВІДА». А вже змінна частина оборотних активів може бути профінансована лише короткостроковими зобов'язаннями. За допомогою цієї моделі досягається необхідний компроміс між вартістю капіталу підприємства та можливим ризиком його втрати на перспективу.

Таким чином, кожне підприємство самостійно обирає ту чи іншу модель фінансування своїх активів та структуру свого капіталу. Тому крім тих

моделей, що були нами представлені, існують й інші, з використанням яких змінюються пропорції використання окремих джерел капіталу для того щоб сформувати окремі елементи активів. Але цей вибір дійсно є індивідуальним для кожного підприємства [12].

В сучасних умовах сьогодення, ефективність діяльності підприємства в цілому та його окремих ланок напряму залежить і від навичок та знань його працівників, особливо фінансової та управлінської сфери [21]. Тому інвестиції у їх навчання мають бути вагомим внеском до запасу саме людського капіталу в ТОВ «СВІДА». В напрямку покращення та розвитку системи ризик-менеджменту на підприємстві має відбуватися постійне навчання працівників, що є одним із найважливіших інструментів отримання і підвищення їх практичних знань. Правильно підібрані програми навчання працівників підвищує не тільки їх знання та навички, а також підвищує їхню продуктивність при виконанні завдань. В цілому все це дозволяє більш ефективно досягти загальну продуктивність підприємства та отримати більший прибуток при мінімальних ризиках і витратах. Також це допомагає працівникам бути більш організованими та приймати нові виклики сьогодення (іноді не зовсім позитивні), які досить часто можуть бути пов'язані із значними ризиками.

Політика реального навчання працівників підприємства на різних курсах, програмах, участі в семінарах та конференціях допомагає підвищити не тільки їх рівень знань, а й розуміння та навички, що є основою системи ризик-менеджменту. В подальшому розвитку ТОВ «СВІДА» зможе забезпечити більшу результативність та ефективність в реагуванні на виклики сьогодення.

Виробництва в Україні мають відповідати європейській промисловій політиці: конкурентоспроможність, автоматизація процесів, енергоефективність, упровадження принципів сталого розвитку, підходів циркулярної економіки, ресурсоефективного та чистого виробництва тощо. Це

дасть можливість випускати продукцію, яка сертифікована за європейськими стандартами, бути долученими до глобальних ланцюгів створення доданої вартості, налагоджувати співробітництво з європейськими партнерами, зокрема щодо обміну знаннями, досвідом у створенні сучасних технологічних і наукомістких виробництв.

Зараз актуальним є розвиток індустріальних парків (ІП), які є точками зростання економіки та відновлення промисловості у воєнний і післявоєнний періоди. Саме для місцевих громад перевагами їх розбудови є збільшення зростання доходів і добробуту жителів, збільшення податкових надходжень, розвиток МСП у регіоні тощо. Найбільша активізація створення нових ІП визначена в західних областях України, які залучають до участі релоковані підприємства зі східних регіонів. На 1 січня 2023 р. в Реєстрі індустріальних парків було 60 промислових майданчиків (впродовж 2022 р. створено 14 нових індустріальних парків). У межах проекту технічної допомоги «Глобальна програма екоіндустріальних парків в Україні: реалізація на місцевому рівні» було обрано три пілотних парки (які ще не внесені до Реєстру ІП), але у яких вже зареєстровано значну кількість компаній: КП «Білоцерківський вантажний авіаційний комплекс» (Київська область), ТОВ «Агромаш» (м. Запоріжжя) та «Патріот» (м. Суми). Відповідно можна запропонувати ТОВ «СВІДА» увійти до складу індустріального парку нашого регіону.

Перевагами участі у такому Проекті індустріального парку є реалізація державних ініціатив для його учасників:

- надання пільг для індустріальних парків (унесенням змін до Митного та Податкового Кодексів України): звільнення від імпортного ПДВ та ввізного мита на обладнання за переліком кодів УКТЗЕД; звільнення від податку на прибуток на 10 років; уповноваження органів місцевого самоврядування надавати пільги за місцевими податками;

- затвердження механізму використання вивільнених від оподаткування коштів для учасників індустріальних парків, а вивільнені кошти можна

спрямовувати на розвиток діяльності учасника ІП за такими напрямками: створення чи переоснащення матеріально-технічної бази; збільшення обсягу виробництва; упровадження новітніх технологій тощо;

- визначення механізмів фінансування облаштування ІП та компенсації відсоткової ставки за кредитами на облаштування або здійснення господарської діяльності в їх межах;

- прийняття Стратегії розвитку індустріальних парків до 2030 р., яка визначає напрями й способи забезпечення розвитку індустріальних парків України [22].

Отже, в сучасних умовах воєнного стану економіки в Україні, характерністю є низький ступінь функціонування фінансового ринку. Відповідно до цього для ТОВ «СВІДА» доцільним має бути комплексний підхід щодо вибору його джерел формування капіталу. Тобто це має відбуватися в оптимальному поєднанні використання власних та залучених (запозичених) джерел фінансових ресурсів. А створення ефективного механізму управління таким поєднаним капіталом дасть можливість менеджменту ТОВ «СВІДА» повністю запровадити на підприємстві його поточні та стратегічні цілі і завдання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження наукових літературних джерел дало підстави зробити висновки про те, що такий термін як «капітал» є фундаментальним та досить неоднозначним в розумінні поняттям. На підставі розглянутих визначень зарубіжних та українських науковців було надано власне тлумачення поняття капіталу підприємства. Капітал підприємства - це фінансові ресурси, що формуються вкладенням в них власного, залученого та запозиченого капіталу, які необхідні для здійснення ним виробничо-господарської діяльності та використовуються для отримання доходу та прибутку.

Незалежно від форми власності та сфери діяльності підприємства існує питання відносно формування його капіталу. Саме в кризовому стані економіки (фінансові та політичні кризи, війна тощо) актуальним для кожного підприємства постає питання того, щоб досягнути та зберегти стабільність фінансового стану. Це залежить від того наскільки доцільним та ефективним є використання різних джерел фінансування підприємства, що визначає собою структура його капіталу. Рациональність вибору наявних джерел формування та напрямків використання наявного капіталу підприємства сприяє досягненню ним успіху у виконанні стратегії подальшого розвитку. А основною метою управління капіталом підприємства є максимальне підвищення добробуту його власників (учасників та працівників) як в поточному так і на майбутні періоди.

Товариство з обмеженою відповідальністю «СВІДА» є експортно-орієнтованим підприємством, яке проводить свою діяльність як у сфері торгівлі (купівля-продаж пиломатеріалів, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку), так і у сфері деревообробної промисловості (виробництво пиломатеріалу з сосни, дуба та інших порід деревини). Проаналізувавши отримані дані за 2020-2022р.р. виявили, що підприємство було

прибутковим, однак з негативною тенденцією відносно 2021 року – зменшення його фінансового результату. Керівництво ТОВ «СВІДА» позитивно намагається оновити необхідні йому основні засоби, тому що наявні основні засоби є достатньо зношеними і саме це не дає використовувати їх більш ефективно.

Навіть при правильній організації та реформуванні виробництва, і отриманні прибутку, який йде виключно на те, щоб закупити нове обладнання, інструмент або освоєння нової технології є для ТОВ «СВІДА» неефективним капіталовкладенням на перспективу. Отже, разом із реформуванням і придбанням нових основних засобів треба приділяти увагу й своїм працівникам, а саме підвищенню їх кваліфікації. Саме технічне переоснащення вимагає від підприємств залучення значних фінансових ресурсів одразу, а більшість підприємств деревообробної галузі в Україні обмежені в таких ресурсах.

В динаміці була виявлена позитивна тенденція щодо збільшення розміру власного капіталу ТОВ «СВІДА» за період дослідження 2020-2022р.р. В цілому розмір власного капіталу товариства в 2022 році відносно 2020 року збільшився на 54,5%, а відносно 2021 року на 11,9%. Позитивна динаміка до збільшення є по всім статтям власного капіталу, крім зареєстрованого та резервного капіталу, розмір яких впродовж періоду дослідження не змінювалися. Питома вага власного капіталу в структурі загального капіталу (пасиву) товариства в динаміці позитивно зростає на 13,1% і становить відповідно 51,5%, 60,9% та 64,6% за роки дослідження.

Позикові джерела товариства склалися із короткострокових кредитів та в 2022 році було взято довгостроковий кредит під купівлю обладнання для цеху з обробки деревини у м. Лебедин Сумської області. Таким чином впродовж 2020-2022р.р. позикові джерела зросли в динаміці у 4 рази відносно 2020 року та майже у 2 рази відносно 2021 року. Питома вага разом позикових довгострокових та короткострокових кредитів в загальних джерелах ТОВ

«СВІДА» зросла на 4,4%, з 1,9% у 2020 році, до 3,4% у 2021 році та до 6,3% у 2022 році. В 2022 році найбільша питома вага в позикових джерелах належала довгостроковому кредиту – 68%, а інші 32% це короткострокові кредити. Питома вага залучених джерел (крім короткострокового кредитування) в загальних джерелах товариства становить 29,1% в 2022 році, 35,7% в 2021 році та 46,6% у 2020 році. Тобто є позитивна тенденція до зменшення питомої ваги залучених джерел, тобто кредиторської заборгованості ТОВ «СВІДА». Отже, в цілому структура капіталу товариства є нормальною і має тенденцію до покращання.

Будь-яким капіталом на підприємстві потрібно управляти для того, щоб отримувати максимальний прибуток з мінімальними витратами і ризиком. Тому для того щоб управління капіталом було більш ефективним за необхідне в ТОВ «СВІДА» є необхідність у формуванні дієвої системи його аналітичного забезпечення через покращення вже існуючої. За допомогою всієї аналітичної інформації про капітал підприємства можна буде керівництву та менеджменту приймати необхідні управлінські рішення в цьому напрямку. Також вона потрібна для проведення моніторингу як зовнішніх так і внутрішніх факторів макро- і мікросередовища. Саме це й допоможе підвищити ефективність системи управління як власним так і зовнішнім капіталом підприємства. Отже, в роботі була запропонована певна методика аналізу капіталу ТОВ «СВІДА» для впровадження.

Запропонована нами модель аналізу капіталу дозволить ТОВ «СВІДА»: більш ефективно проводити організацію аналітичного процесу щодо наявності та ефективності використання капіталу та оптимізації його структури; обґрунтовувати резерви покращення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання для подальшого економічного зростання вартості капіталу та самого підприємства; проводити дослідження тих заходів щодо практичної реалізації виявлених резервів та формувати

альтернативні пропозиції щодо вибору та прийняття доцільних управлінських рішень в системі управління капіталом підприємства.

За допомогою моделювання були визначені моделі управління власним капіталом підприємства відповідно до наявності власного та позикового капіталу задля мінімізації ризику при формуванні капіталу ТОВ «СВІДА».

При агресивній політиці фінансування своїх активів ТОВ «СВІДА» могла би забезпечити найнижчу вартість капіталу підприємства, але вона була б пов'язана із досить високим ризиком втрати чи недостатності власного капіталу. При застосуванні ним консервативного підходу могла бути перевага у забезпеченні мінімального ризику, тому що короткострокові зобов'язання можна використовувати в досить невеликих розмірах для того щоб сформувати саме змінну частину власних оборотних активів. Разом із цим ця модель управління капіталом може стати дуже обтяжливою для ТОВ «СВІДА» через високу вартість використаного капіталу. Також тут можуть виникати додаткові витрати, які пов'язані з недостатнім використанням саме позикового довгострокового капіталу в ті періоди коли зменшуються змінні активи оборотних активів.

Впродовж періоду дослідження склалася компромісна модель формування капіталу підприємства, яка дійсно є ефективною для нього на даному етапі його діяльності та розвитку. Саме при використанні цієї моделі відбувається фінансування власним капіталом і довгостроковими зобов'язаннями всієї суми необоротних активів та основної частини оборотних активів ТОВ «СВІДА». А вже змінна частина оборотних активів може бути профінансована лише короткостроковими зобов'язаннями. За допомогою цієї моделі досягається необхідний компроміс між вартістю капіталу підприємства та можливим ризиком його втрати на перспективу.

Зараз актуальним є розвиток індустріальних парків (ІП), які є точками зростання економіки та відновлення промисловості у воєнний і післявоєнний періоди. Відповідно можна запропонувати ТОВ «СВІДА» увійти до складу

індустріального парку нашого регіону, що дасть ряд переваг від участі в цій програмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алескерова Ю.В., Червань О.Г. Управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 265-271. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/33_2019.pdf (дата звернення 12.09.2023)
2. Гріщенко І. В., Кобаль О. А. Оцінка показників в процесі фінансового планування підприємства. *Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України: зб. наук. праць*. Вінниця, 2020. С. 223–225.
3. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. № 12. С. 61–65. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.12.6>. (дата звернення 01.10.2023)
4. Деревинник. URL: <https://derevynnyk.com/> (дата звернення 11.11.2023)
5. Дмитрук В.О., Максимець Ю.В. Сутність категорії «капітал підприємства» відповідно до сучасних досліджень в цій сфері. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7919> (дата звернення 15.07.2023)
6. Домбровська С.О., Лапіна І.С. Структура капіталу підприємства: сучасні проблеми та парадигма розвитку: монографія. Харків. 2020. 256 с.
7. Єпіфанова І. Ю., Супрун В. В. Особливості управління капіталом підприємств легкої промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 5. С. 74-78.
8. Зюскін А. Цифровізація бізнес-процесів малого бізнесу як фактор зростання його конкурентоспроможності. *Економіка і управління*. 2022. №

28(5). С. 452–461. DOI: <https://doi.org/10.35854/1998-1627-2022-5-452-461>. (дата звернення 14.11.2023)

9. Костенко Ю.О., Короленко О.Б., Гузь М.М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (дата звернення 05.10.2023)

10. Лубкей Н.П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Т.1. №1. С.38-45.

11. Майборода Ю.М. Інвестиційна привабливість економіки та підприємств України в сучасних умовах. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.)*. Суми. 2023. с.434.

12. Майборода Ю.М., Шалигіна І.В. Основні аспекти формування та оцінки капіталу ТОВ «СВІДА» в сучасних умовах. Матеріали *The 2nd International scientific and practical conference “Topical aspects of modern scientific research”* (October 26-28, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. pp.540-543.

13. Макаренко Ю.П., Клименко Д.О. Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 45-49.

14. Мулик Т.О. Аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств. *Економічний простір*. 2023. №183. С.95-103.

15. Мулик Т. О., Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Управлінський аналіз: сутність та значення у прийнятті рішень. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 4 (44). С. 144–154

16. Мулик Т. О. Відображення інформації про власний капітал у звітності господарюючих суб'єктів. *Агросвіт*. 2020. № 19–20. С. 51–60. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.19-20.51.
17. Смирна О.В., Ізмайлова Н.В. Сучасний стан та проблеми формування капіталу українських підприємств в умовах кризових явищ. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. №1. 2022. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9904> (дата звернення 10.05.2023)
18. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.05.2023)
19. Офіційний сайт ГС «Асоціація деревообробних підприємств України». URL: <https://aweu.org.ua/general> (дата звернення 12.09.2023)
20. Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 16–23.
21. Попович Д.В., Алимов О.С. Дослідження ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств та засоби її підвищення у сучасних умовах. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 1. С. 31–35. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/1_06_uk/8.pdf (дата звернення 12.09.2023)
22. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни: *аналітична доповідь О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан, Л. А. Жураковська*. Київ : НІСД. 2023. 49 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04> (дата звернення 15.11.2023)
23. Пшенична К.М. Напрямки підвищення ефективності управління матеріальними потоками на підприємстві. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Київ. Вид-во «Політехніка». 2023. С.174-175.

24. Функціонування деревообробної галузі в умовах воєнного стану.
URL:<https://www.ueex.com.ua/presscenter/news/funktsionuvannya-derevoobrobnoi-galuzi-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення 11.09.2023)
25. Чемчикаленко Р. А., Коваль Е. В. Особливості формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 855– 859. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/161.pdf> (дата звернення: 05.09.2023).
26. Шевчук К. Як війна вплинула на українських виробників. Приклад деревообробної галузі. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/12/695865/> (дата звернення 11.09.2023)
27. Щербань О.Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 284—289.

Додатки